

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

גיליון חג
מורחב

העצה הטובה היא תמיד שאני אעשה משהו –
שיש מה לעשות ואפשר לעשות.

עצה שמחכה שמישהו אחר יעשה משהו – היא עצה רעה

[מתוך השיעור 'העצה הטובה של בני חשמונאי']

וישב תשפ"א

אי אפשר להגיע לבית הכנסת? הרשם לקבלת נפלאות בדוא"ל: itiel@pnimi.org.il

וישב ה'תשפ"א

- 04 להביא לימות המשיח**
מתוך התוועדות י"ט בכסלו
סוד מלכיות זכרונות שופרות
בראש השנה לחסידות
- 17 אברהם התחיל להאיר**
נקודה מעובדת מהתוועדות חנוכה תשע"ז
הארץ אברהם אבינו
מראשית ועד אחרית התיקון
- 20 העצה הטובה של בני חשמונאי**
התוועדות זאת חנוכה תשע"ט (ח"ב)
התבוננות במגילת אנטיוכוס –
לקום ולפעול תוך קבלת השראה
מדמות משרש נשמתך
- 25 שלשת עיני חנוכה**
התוועדות זאת חנוכה תשע"ט (ח"ג)
על מה נתקן חג חנוכה? נס הנצחון,
חנוכת המזבח ונס פך השמן
במציאות ובנפש האדם
- 36 "הוי' לננדי"**
נועם אלימלך
על יתרונות עבודת ה' מתוך נפילה
- 38 הניגון החסידי**
ניגון מספר 467
ניגון מיום י"ד תשרי תשפ"א
- 39 אהבת אחים**
זהב שלמה
על מי מאחזי הוציא יוסף דְּבָה ומדוע?
- 42 הסיפור החסידי**
הבאר מים חיים
על דרכו בקדש של בעל ההילולא
של כ"ז כסלו
- 44 מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
ריחוק וקירוב, תיקון לראיות אסורות
ועבודה כשרה
- 45 פְּאֵרוֹ לְעֵלְיָם
אוֹר הַחֲשֵׁמַל**
רזי ילמד אותנו על אורות
ועל השקט שלפני הדיבור

הגליון יוצא בשיתוף עמותת יהודים אוהבים יהודים
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסי פלאי, בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום וחנוכה שמח לכל קוראי **נפלאות**. השבוע, לכבוד **שבת וישב** וחג החנוכה, יש לנו **גליון מורחב**, מלא בכל טוב.

השבוע בגליון:

כמובן שאי אפשר בלי לפתוח בטעימה מההתוועדות המרכזית של י"ט בכסלו – התוועדות מרוממת ומשמחת שהיתה ביום ראשון (מי שעוד לא צפה בה – מוזמן לרוץ לעשות זאת). בטעימה התבוננות מפליאה בעבודת ה"זכרונות" בכלל, ובפרט בעבודת הזכרון המיוחד שמנחיל לנו כל אחד מאבות החסידות.

בהמשך מופיעה **התוועדות זאת חנוכה תשע"ט** (שמתפרסמת לראשונה השנה). בחלקה הראשון נקרא על שני חלקי **העצה הטובה של בני חשמונאי** המוזכרת במגילת **אנטיוכוס** [אותה יש הנוהגים לקרוא בחנוכה], כשמהתבוננות במגילה מחלק אותה הרב גינזבורג לשניים – **העצה לקום ולעשות** את מה שצריך מתוך בטחון פעיל בקב"ה, תוך **קבלת השראה מצדיק הקשור לשרש נשמתי** שעוזר לי לגלות את הכח הפנימי שנתן לי הקב"ה להתגבר על מכשול הניצב בפניי.

בחלקה שני של ההתוועדות דן הרב בשאלה הידועה – **על מה נתקן חג החנוכה**, על הנצחון במלחמה, חנוכת המזבח או נס פך השמן? – תוך העמקה בסוד הפנימי של **חנוכת המזבח, חידוש התשוקה של עם ישראל לקב"ה, והופעת שלשת הסיבות לתיקון החג בעבודת הנפש** של כל אחד ואחת.

לקינוח יש נקודה מעובדת לחנוכה, שמגלה כיצד סוד החנוכה מתחיל ב"אברהם התחיל להאיר" ומגיע לתכליתו ב"מהפכה הרביעית" בדורנו.

נהיתם מהתוועדות י"ט בכסלו? אל תפספסו את התוועדות חנוכה. פרטים בגב הגליון.

שבת שלום ומבורך וחג חנוכה שמח ומאיר,

מערכת נפלאות

השיעור מוקדש לע"נ:
זאב בן צבי - נלב"ע י"ד כסלו תש"ע

שיעור

מתוך התוועדות י"ט כסלו

להביא לימות המשיח

קיצור מהלך השיעור

התוועדות י"ט כסלו השנה הוכתרה בכותרת "להביא לימות המשיח" ועמדה כולה בסימן הפסוק
"בּוֹרֵא נִיב שְׁפֵתַימֵי שְׁלוֹם לְרַחוּק וּלְקֵרוֹב אִמְרֵי הוֹי וּרְפִאתֵינוּ". לפנינו טעימה ראשונה,

נפלאה, מתוך ההתוועדות:

פרק א מסביר את עבודת **מלכיות-זכרונות-שופרות** – עבודת ראש השנה, המתאימה גם לראש השנה לחסידות. כאשר זוכרים את **הנסים העל-טבעיים** (על רקע ההשגחה הפרטית הקבועה) 'משפרים' אותם והופכים אותם ל**קבועים**. **פרק ב** מעמיק בעבודת "להביא לימות המשיח" תוך עיון בסוגיית המקורית בענין של חז"ל, פיוס עם גדולי ה'**מתנגדים**' – הנודע ביהודה והגר"א – וישוב קושיותיהם על ידי 'זוארט' חסידי. **פרק ג** חוזר לסוד הזכרונות ומעמיק בעבודת ה'זכרון' שתובע מאתנו כל אחד מאבות החסידות – זכרון ה**שרש האלקי** שלנו בעבר, זכרון **מתן תורה** בהוה (מתוך חויה של "פרחה נשמתן" כל רגע) וזכרון **תכלית בריאת העולם** העתידית.

א. מלכיות זכרונות שופרות

"נזכרים ונעשים" – שיפור הנסים

שרנו כעת את הניגון "אימתי קאתי מר – לכשיפוצו מעינותיך חוצה", מענה המשיח לשאלת הבעש"ט "אימתי קאתי מר"^א. המשיח אומר לבעל שם טוב שביאתו תלויה בהפצת

נרשם ע"י איטיאל גלעדי. לא מוגה. התוועדות י"ט כסלו (ח"א). מוצאי כ' כסלו תשפ"א – כפ"ח.

א אגרת הבעש"ט לגיסו, רבי גרשון קיטובר. נדפס בכש"ט (קה"ת) אות א.

המעיונות שלך – מה שלמדתי אותך ומה שהשגת בעצמך. זה המפתח לביאת משיח, זו כל החסידות – מימי הבעל שם טוב ועד לעצם היום הזה. שבזכות הפצת המעיונות יבוא משיח צדקנו תיכף ומיד ממש, שנוכה לראות אותו כאן אתנו, בהתוועדות שלנו עכשיו.

כתוב ש"הימים האלה נזכרים ונעשים"^ב

– אם הדבר נזכר כדבעי הוא נעשה מחדש,

שמבינים שכל מה שקורה בחיים הוא ככוונה מאת בורא העולם, בהשגחה פרטית, ולטובה^ה. ה' הוא טוב, עצם הטוב, ו"טבע הטוב להיטיב"^ט, וכמו שכתוב "טוב הוי' לכל ורחמיו על כל מעשיו". מלכיות היינו ההכרה שגם ביום-יום יש נסים, הכל מה שקורה הוא נסים, רק שהם נסתרים (בחינת "לעשה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו"^א, היינו מה שאין בעל הנס מכיר בנסו^ב).

הבעש"ט עצמו אומר^ג, על הפסוק "ובקשו... ואת דוד מלכם"^ט, שמלכות בית דוד היא ענין הגילוי של השגחת פרטית

בעולם. זהו הפשט, הגדר של מלכות בית דוד – על כל צעד ושעל, בדברים היום-יומיים, רואים השגחה פרטית. כתוב "ושכנתי בתוכם"^{טו} –

יששכר מאמרי כסלו: טבת ב, כה), "לעלם ועד" = צדקנו. הפסוק "הוי' ימלך לעלם ועד" חותם את שירת הים ושם הוי' שבו הוא שם הוי' המשיח מתחלת התורה! נמצא שמלכיות כבר רומז למלכות מלך המשיח (הגם שעיקר ענינו, תכלית חידושו, הוא שופרות, יחוד הנס והטבע כמו שיתבאר).

ח ראה גם שיעור י"ג כסלו השתא (במלכות של הפרצוף). ט ראה ע"ח שער הכללים רפ"א; עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד. "טבע הטוב להיטיב" (יש בתנ"ך 7 פעמים "להיטיב" מלא ורק פעם אחת "להיטיב" חסר) = 169 = 13, אחד אהבה, ברבוע. טבע הטוב היינו מדת "אברהם אהבי" (ישעיה מא, ח), "אחד היה אברהם" (יחזקאל לג, כד). יש בביטוי 13 אותיות, ממוצע כל אות = 13, גם רומז ל"יג מדות הרחמים (שבהן גילוי אור הגולגלתא, אהבה, ומוחא סתימאה, אחד). בכל תבה אותיות טב, השער של טוב (טבע הוא נוטריקון טוב רע כמבואר במ"א, כאשר היע של הרע, סוד "רע עין", עולה ונכללת בטוב, להיות "טוב עין הוא יברך", "הוא יברך", וסוד טביעת עין של ת"ח, כנודע).

י תהלים קמה, ט.

יא שם קלו, ד.

יב נדה לא, א; מדרש תהלים קלו.

יג כש"ט (קה"ת) אות מו"א; דגל מחנה אפרים פרשת ואתחנן בשם הבעש"ט.

יד הושע ג, ה.

טו שמות כה, ח.

על ידי שזוכרים את הנסים שה' עשה ועושה לנו יש "שופרות", לשון השתפרות – "תקעו בחדש שופר", "שפרו מעשיכם" – עד שגם הנס עצמו משתפר. אם זוכרים את הנס כמו שצריך הוא נעשה עכשיו 'משופר' יותר מפעם

הוא מתקיים שוב ועוד יותר מאשר בפעם הראשונה^ה. כך כתוב במגלת אסתר לגבי נס פורים, והאריז"ל אומר ששייך לכל החגים, וגם לכל מה שקורה לאדם בחייו הפרטיים – בפרט כשקורה לו נס. הרבי הקודם, הרבי הריי"צ, החזיק מאד מלזכור נסים, ובכלל לזכור קורות חיים. מאד חשוב לזכור. הזכרון הוא ממהות האדם באשר הוא אדם. לחסיד יש 'חוש' בזכרון (כמו שעוד נסביר אי"ה).

י"ט כסלו הוא "ראש השנה לחסידות". בראש השנה אומרים מלכיות, זכרונות ושופרות^ז. צריך קודם כל להמליך עלינו את

הקב"ה, אחר כך לזכור את כל הנסים שהוא עשה לנו, ועל ידי שזוכרים את הנסים שה' עשה ועושה לנו יש "שופרות", לשון השתפרות – "תקעו בחדש שופר"^ח, "שפרו מעשיכם" – עד שגם הנס עצמו משתפר. אם זוכרים את הנס כמו שצריך הוא נעשה עכשיו 'משופר' יותר מפעם. זהו הסדר – מלכיות, זכרונות ושופרות.

מלכיות – הכרת ההשגחה הפרטית

[שאלה: מה פירוש מלכיות? להמליך את

ה' – "הוי' מְלַךְ, הוי' מְלַךְ, הוי' ימלך לעלם ועד"^ט. דבר ראשון ממליכים את ה'. מה הכוונה?

ג ראה תקון שובי"ם לרמ"ז. מובא בלב דוד (לחיד"א) פכ"ט.

ד ר"ה טז, א. מלכיות זכרונות שופרות = 2187 = 3 בחזקת 7, ממוצע 729 = זך ברבוע, ט בחזקת 3, 3 בחזקת 6, קרעשטן (על ידי שאומרים מלכיות זכרונות ושופרות) כו'. יש 3 תבות 191 אותיות (יט [כסלו]), 22 כוללים ("ואני אבטח בך") וביחד עם הגימטריא 2187 = 2209 = 47 (הוי' אהיה, יחוד אבא ואמא = בטול, היינו אבא ואמא עילאין) ברבוע.

ה תהלים פא, ד.

ו ויקרא רבה כט, ו.

ז נוסח התפלה (שילוב של תהלים י, טז; דה"א טז, לא; שמות טו, יח). "הוי' מלך הוי' מלך הוי' ימלך" = משיח (בני

אותם, ואז הם עצמם משתפרים. מה הכוונה? שגם הנסים הגלויים (המקודש) הופכים להיות תדיר. שופרות הם עיקר ענינו של משיח, "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול"^{כב}, שהנס הגלוי יהיה תדיר, וביתר שאת ויתר עז, עד "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"^{כג}, כידוע הפירוש^{כד} שמה שיהיה בביאת משיח צדקנו הוא נפלא, הפלא ופלא, ביחס לנפלאות יציאת מצרים. כמו הסימן של השנה הזו – פלאות אראנו. מה הפלא הגדול? שהנס הגלוי הופך להיות תדיר, הנס הופך להיות הטבע. זו הקדמה אחת חשובה ביותר.

ב. להביא לימות המשיח התכללות החגים ב"ט כסלו

ההתוועדות הערב עומדת בסימן "להביא לימות המשיח" – הכותרת של האירוע. לכן פתחנו ב"אימתי קאתי מר? לכשיפוצו מעינותיך חוצה" – הבאת המשיח על ידי הפצת המעינות. הביטוי "להביא לימות המשיח" לקוח מלשון המשנה^{כה} לגבי הזכרת נסי יציאת מצרים – לשון המובאת גם בהגדה של פסח. פסח הוא "ראש השנה לרגלים"^{כו} – הפתיחה לכל החגים (שכולם "זכר ליציאת מצרים"). אדמו"ר הזקן אמר ש"ט כסלו הוא חג הגאולה – כמו חג הפסח; אחר כך, הרבי הצמח צדק קרא ל"ט כסלו "שמחת תורה של פנימיות התורה"^{כז}; אחר כך, הרבי הרש"ב קרא ל"ט כסלו "ראש השנה לחסידות"^{כח}; בנו, הרבי הרי"ק,

כב ישעיה כז, יג.

כג מיכה ז, טו.

כד ראה זהר ופע"ח הנסמן באוה"ת נ"ך על מיכה ז, טו; יהל אור על תהלים פ"מ ע' קנד; לקו"ש חכ"ה שיחת י"ט כסלו אות ה.

כה ברכות פ"א מ"ה.

כו ר"ה פ"א מ"א.

כז שיחת י"ט כסלו תש"ד אות ב (סה"ש תש"ד עמ' 49-50). הובא בספר התולדות אדה"ח ח"ג עמ' 794-795.

כח הובא בלקו"ד ח"ד עמ' 1518; תורת שלום עמ' 43. וראה ספר התולדות אדה"ח ח"ד עמ' 194 ואילך.

השכינה היא המלכות של ה', וגילוי השכינה בתוכנו, גילוי מלכות שמים, היינו גילוי השגחה פרטית.

עבודת ה"מלכיות" היא הדבר הראשון, ה"אתחלתא דגאולה", כדעת שמואל^{טז} (וכן פוסק הרמב"ם^{יז}) – "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד". גם כשיבוא משיח, בתקופה הראשונה על כל פנים^{יח}, "עולם כמנהגו נוהג", אך איננו משועבדים יותר למלכויות אומות העולם, מלכות הסטרא אחרא המסתירה על גילוי השגחת ה' בעולם.

תדיר ומקודש בנסים

הפסוק שמלוה אותנו בכל ההתוועדות הוא "בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב"^{יט}. כפי שנסביר, "לרחוק ולקרוב" רומז לשתי בחינות בעבודת השי"ת – תדיר ומקודש^כ. תדיר הוא הקבוע, הנסים הקבועים בטבע ומקודש היינו הנסים היוצאים מגדר הטבע.

אחרי עבודת התדיר של ראית השגחה פרטית, מלכויות, בא המקודש, עבודת הזכרונות – לזכור את הנסים המיוחדים שקרו, כמו י"ט כסלו, מה שקרה היום עם אדמו"ר הזקן. הכל מתחיל עם ה"לילולא רבא של רבינו הקדוש", הרב המגיד, כפי שכותב אדמו"ר הזקן^{כא}. זו ההתחלה, ובאותו יום – כלשון בעל הגאולה – "יצאתי בשלום מה' שלום". זהו הזכרון של היום – מקודש, נס גלוי.

אחר כך יש שופרות. שוב, מלכויות היינו הנסים המלוכשים בדרך הטבע, זכרונות הם הנסים הגלויים שקורים לנו ומצוה גדולה לזכור

טז ברכות לד, ב; סנהדרין צט, א.

יז הלכות תשובה פ"ט ה"ב; הלכות מלכים פ"ב ה"ב.

יח ראה לקו"ש חכ"ז שיחה א לפרשת בחקתי (ובפרט בסעיף ט ואילך).

יט ישעיה נד, יט. עיקר ההתבוננות בפסוק וביאורו בחלקים נוספים של ההתוועדות, שיתפרסמו א"ה בהמשך.

כ ראה זבחים צב, ב (ואילך). מנחות מט, א. הנושא בעבודת ה' חוזר בהקשרים רבים בספרי ושיעורי הרב.

כא הובא בלוח "היום יום" י"ט כסלו.

חכמים חולקים ואומרים ש"ימי חייך" העולם הזה, זמן הגלות, ו"כל ימי חייך" להביא לימות המשיח"ל.

הלימוד של חכמים, שהריבוי של "כל" הוא "להביא לימות המשיח", מתאים לכך ש"כל" רומז לטעם העולם הבא, כדרשת חז"ל על "בכל" לח- "מכל" לט- "כל" מ שכתוב באבות. הלכה כחכמים מא, צריך לזכור שהיתה גאולה ותהיה גאולה – הגאולה העתידה היא באין ערוך למה שהיה ביציאת

מצרים, "להביא לימות המשיח", ואף על פי כן עדיין נזכור את יציאת מצרים בתור טפל לעיקר (כמבואר בסוגית הגמרא^{מב}, שמיד נראה בפנים).

בחסידות מסבירים ש"כל ימי חייך" להביא לימות המשיח" אינו רק לימוד להלכה לעתיד לבוא, אלא הוראה עבורנו – אומרים לאדם שעליו להקדיש את "כל ימי חייך" למטרה של "להביא לימות המשיח"^{מג}. יתר על כן, בביטוי הזה טמון הכח לפעול זאת – על ידי זכירת

"כל ימי חייך"
להביא לימות
המשיח" אינו רק
לימוד להלכה
לעתיד לבוא, אלא
הוראה עבורנו –
אומרים לאדם
שעליו להקדיש
את "כל ימי חייך"
למטרה של
"להביא לימות
המשיח"

אמר שזהו "חג החגים"^{טו}; והריבוי אמר שזה יום "מתן תורה של תורת החסידות"^{טז}. אם כן, ב"יום בשורה" זה (כמו שכבר נאמר על י"ט כסלו בשו"ת מן השמים מזמן הראשונים^{טז}) מופיעים כללות חגי ישראל.

[וההסבר הפנימי בקיצור: חמשת שמות אלו רומזים לפנימיות הג"ה, כתר-חכמה- בינה – "חג הגאולה" רומז לאמונה, הראש העליון שבכתר; "חג החגים" רומז לתענוג, הראש השני שבכתר; "ראש השנה" רומז לרצון; "מתן תורה" כנגד החכמה ("אורייתא מחכמה נפקת"^{טז}); "שמחת תורה" כנגד ספירת הבינה, שפנימיותה שמחה. דוק היטב.]

"כל ימי חייך" – להביא לימות המשיח"

נחזור: כתוב "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך"^{טז}. זו הזכירה הראשונה מבין שש הזכירות שמצוה לומר-לזכור כל יום, כמו שמודפס בסידור בסוף תפלת שחרית, והיא הזכירה המכוונת כנגד ספירת החסד, "חסד לאברהם"^{טז}, "ראש כל המאמינים"^{טז}. יש מחלוקת תנאים, בין בן זומא וחכמים, בלימוד מהפסוק: בן זומא אומר שצריך לזכור יציאת מצרים גם בלילות, רמז לזמן הגלות, ודורש "ימי חייך" הימים "כל ימי חייך" אלה הלילות". אבל

כט אגרות קדש (מוהרי"צ) ח"ז עמ' ל; הקדמת "היום יום". נתבאר בלקו"ש ח"ה עמ' 436, חכ"ה עמ' 385. נתבאר באריכות בהתוועדות אור ל"ט כסלו ע"ט (והמשיכה) ובכ"ד. ל ראה סה"ש תש"נ ערב י"ט כסלו סעויה (ובהערה 80 שם).

לא שו"ת מן השמים שאלה ה. וראה שם בהוצאת מוסד הרב קוק הערה ז שקישרו בין האגרת לחג הגאולה של אדה"ז.

לב זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

לג דברים טז, ג.

לד מיכה ז, כ.

לה שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

לו "להביא לימות המשיח" ראשי תבות ללה, השם הששי של עב שמותיו יתברך היוצאים משלשת הפסוקים "ויסע... ויבא... ויט..." (שמות יד, יטרכא) (שלפני קריעת ים סוף, שיא נסיו יציאת מצרים). ללה הוא כמעט אותיות לילה (של בן זומא), ואכן ה"ל השניה של ללה יוצאת מה"ל של "כל הלילה", האות הששית מסוף פסוק "ויבא וגו'". והוא אותיות הלל למפרע (שער הגלגולים הקדמה לד), רמז להלל הזקן, נשמה דחסד, משרש אברהם איש החסד שאמר "הן לי לא [נתתה זרע]" (בראשית טו, ג) ראשי תבות הלל (וס"ת אין אני, רמז למאמר הלל בשמחת בית השואבה "אם אני [שכינתא דאיקרי אני] כאן הכל כאן"), כמבואר סודו במקום אחר (ראה סוד ה' ליראוי ש"א פכ"ד ופכ"ה).

לז סוטה ה, א; ב"ב טז, ביז, א.

לח בראשית כד, א.

לט שם כז, לג.

מ שם לג, יא.

מא ראה המובא לקמן בזה.

מב ברכות יב, ב.

מג ראה ספר השיחות תש"ג (לה"ק) עמ' עח. שיחת

תולדות תשנ"ב. ובריבוי מקומות.

יש כמה סיפורים שהבעל שם טוב עצמו מאד כבד את המתנגדים עליו ואת תורתם. הדוגמה העיקרית לכך היא היחס שלו לנודע ביהודה (שאשתו היתה קרובת משפחה וגם חסידה של הבעל שם טוב, אך הוא עצמו התנגד אליו ולדרך החסידות בכלל^מ) – הבעל שם טוב התבטא עליו ש'שליש עולם עומד על תורתו'^מ ונזהר מאד בכבודו. בעל הגאולה של היום, אדמו"ר הזקן, אמנם 'הסתייג' מהנודע ביהודה, כמו שרואים בכמה סיפורים, אך עבורו הוא היה מי שהתנגד לרבותיו והוא הקפיד על כבודם (בעוד שהם נהגו בעצמם "הרב שמחל על כבודו כבודו מחול"^מ). בדורו של אדמו"ר הזקן, ה'מתנגד' העיקרי לדרך החסידות היה הגאון מוילנא, שעל ידי גירא דליה, בצורה מסוימת, השתלשלה ההלשנה שהכניסה את אדמו"ר הזקן לכלא (וצ"ע אם היה באופן של דין גרמי או דין גרמא...). אף על פי כן, אדמו"ר הזקן בצעירותו השתדל לפייסו (אך לא הצליח לפגוש אותו, כסיפור הידוע^מ) וכאשר יצא שו"ע עם ביאורי הגר"א הוא התבטא שכל רב בישראל חייב להחזיק את הספר בביתו וללמוד בו, אף שאין הכרח לפסוק כמותו³. מסופר שהוא גם ציין את גדלותו בחקירה אחרי הנוסחאות המדויקות של דברי חז"ל והכתבים אליהם נחשף בשנות נדודיו.

מה רוצים לומר בזה? גם לגדולי החסידות היה יחס 'מורכב' אל גדולי המתנגדים אליהם, ולצד הקושי וההסתייגות (בחינת "חשדהו") הם נהגו בהם כבוד ("כבדהו"^מ) ורצו "שלוש שלום לרחוק ולקרוב". כדי ממש "להביא לימות המש"ח צריכים בדור שלנו להגיע ממש, בהידור ובשלמות, ל"שלוש שלום לרחוק ולקרוב" –

יציאת מצרים נזכה לימות המשיח^מ (על ידי זכרונות נזכה לשופרות, כנ"ל). כמובן, זהו לא הפשט, אבל הווארט הפנימי והחשוב הזה יעזור לנו ליישב טוב יותר את הקושיות שמעלים האחרונים בפשט הסוגיא.

להשלים עם ה'מתנגדים'

אנחנו רוצים לראות את הגמרא בפנים, אבל לפני כן נקדים הקדמה חשובה. כמו שהזכרנו, ההשראה לכל השיעור היא הפסוק "בורא

ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר הוי' ורפאתיו". אחד המובנים של "לרחוק ולקרוב" קשור במיוחד ל"ט כסלו: ברבים מדרושי החסידות על הפסוק "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי רבים היו עמדי" מביאים את דברי חז"ל^מ ש"כי רבים היו עמדי" הכוונה שאנשי אבשלום התפללו להצלת דוד. אם כן, אפשר להסביר ש"שלוש שלום לרחוק ולקרוב" היינו "שלוש עם ה"רחוק", אנשי אבשלום,

ועם ה"קרוב", אנשי דוד. בהפשטה, בהקשר של "ט כסלו, ה"רחוק" וה"קרוב" הם ה'מתנגדים' וה'חסידים'. הבעל שם טוב עצמו הוא ה"בורא ניב שפתים", המחדש ניב-סגנון חדש בתורה ובעבודת ה' (כפי שמוסבר בחלקים אחרים של ההתוועדות), והוא אומר "שלוש שלום לרחוק [ממנו] ולקרוב [אליו]".

כדי ממש "להביא לימות המשיח" צריכים בדור שלנו להגיע ממש, בהידור ובשלמות, ל"שלוש שלום לרחוק ולקרוב" – להגיע לשלוש אמתים עם גדולי ה'מתנגדים', ואפילו להקדים אותם לחסידים

מו ראה בית רבי ח"א פכ"ח.

מז דברים ערבים (עהרמאן) ח"א עמ' 28, סוף אות ט"ז. מח קידושין לב, א.

מט אג"ק אדה"ז אגרת נב.

נ רשימות דברים מערכת אדה"ז סיפור מט.

נא ע"פ דרך ארץ רבה ה.

מד אמרי פינחס שער ד אות רפח:

כל ימי חיך להביא לימות המשיח. כי כשנספרים ביציאת מצרים, ומאמינים שעשה הקב"ה ניסים, וכיון שהוא כן בוודאי עתיד להיות ג"כ ניסים גדולים, ועי"ז הוא התקרבות המשיח. וזהו להביא לימות המשיח.

מה ירושלמי סוטה פ"א סוף ה"ח (וראה קרבן העדה שם).

עיקר ויעקב טפל לו. וכן הוא אומר "אל תזכרו ראשונות וקדמוניות אל תתבוננו", "אל תזכרו ראשונות" זה שעבוד מלכיות, "וקדמוניות אל תתבוננו", זו יציאת מצרים.

אחרי מחלוקת התנאים מביאה הגמרא מימרא של רב יוסף (על הפסוק הבא²¹) הממחישה את השינוי מגאולה לגאולה דרך משל²²:

"הנני עושה חדשה עתה תצמח". תני רב יוסף זו מלחמת גוג ומגוג משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה זאב פגע בו ארי וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה ארי פגע בו נחש וניצל ממנו שכח מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש אף כך ישראל צרות אחרונות משכחות את הראשונות.

חכמים הזכירו את הדוגמה של שינוי שם יעקב, שלא נעקר לגמרי, וכהמשך לכך מסיימת הסוגיא בשינוי המוחלט של שם אברהם אבינו ואזי משה אותו לשינוי שמו של יעקב:

"אברם הוא אברהם", בתחלה נעשה אב לארם ולבסוף נעשה אב לכל העולם כולו. "שרי היא שרה", בתחלה נעשית שרי לאומתה ולבסוף נעשית שרה לכל העולם כולו. תני בר קפרא: כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, שנאמר "והיה שמך אברהם". רבי אליעזר אומר: עובר בלאו, שנאמר "ולא יקרא עוד [את] שמך אברם".

אלא מעתה הקורא לשרה שרי הכי נמי! התם קודשא בריך הוא אמר לאברהם "שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה". אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב הכי נמי! שאני התם דהדר אהדריה קרא, דכתיב "ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב". מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא "אתה הוא ה'

להגיע לשלום אמתי עם גדולי ה'מתנגדים', ואפילו להקדים אותם לחסידים, כסדר הפסוק. זו מגמה מיוחדת בדור שלנו, כמו שאנחנו אומרים הרבה פעמים. לכן, בסוגיא של "להביא לימות המשיח" נעיין בדבריהם של שני גדולי ה'מתנגדים' שהזכרנו – בעל הנודע ביהודה (בפירושו לגמרא, הצל"ח) והגר"א מוילנה (בפירושו למסכת ברכות, אמרי נועם).

סוגית הגמרא

הסוגיא מתחילה בקושיא של בן זומא על חכמים, שדרשו "כל ימי חיך' להביא לימות המשיח", שיש פסוק מפורש שלעתיד לא ישבחו את ה' על יציאת מצרים אלא על קיבוץ גלויות: תניא אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח?! והלא כבר נאמר "הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם!"

חכמים משיבים שכוונת הפסוק אינה לומר שיציאת מצרים לא תוזכר כלל, אלא שתהיה רק תפלה לשעבוד מלכויות, ומסתייעים מדוגמת שינוי שמו של יעקב אבינו (שלא נעקר לגמרי) ומפסוק²³ ממנו משמע שלעתיד לבוא לא יתבוננו ביציאת מצרים²⁴ (אך כן יזכרו אותה כטפלה לגאולה ה"חדשה"):

אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל לו. כיוצא בו אתה אומר "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך", לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל

נד ישעיה מג, יח.

נג מהרש"א על אתר. ובצל"ח הסביר שמכיון ש"אל תזכרו ראשונות" אינו בא לבטל כליל את זכירת שעבוד מלכויות (שהרי "יאמר חי הוי' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות וגו'"), אלא רק לומר שתהיה תפלה למלחמת גוג ומגוג, כך גם "קדמוניות אל תתבוננו" רק אומר שיציאת מצרים טפלה (גם ביחס לשעבוד מלכויות).

נד ישעיה מג, יט (כפי שמציין רש"י על אתר).
נג—הסוגיא בכלל והמשל בפרט נתבאר בארוכה בספר אדמה שמים ותהום מאמר "רסי נסים". עוד ניתוח מעמיק של המשל ראה בספר רפואה שלמה פ"ד.

חיוב כזה מדרבנן והרי"ף והרא"ש שמכו על כך שהביאוהו במ"א – עיי"ש).

בהמשך הוא מסביר מדוע אף אחד לא מנה את "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" כמצות עשה. אנחנו רוצים להתמקד בעיקר בהמשך דבריו, על הגמרא¹¹. הוא פותח בדיון על הראיות של חכמים בבדייתא (כנ"ל בהערה ג) ומסביר שהמימרא על "אברם הוא אברהם"¹² ו"שרי היא שרה" (שבהמשך) היא סיום דברי חכמים בבדייתא (ואף מציין שכך הוא בתוספתא ברכות¹³).

והעיקר לעניננו: הוא מציין בפשטות שרב יוסף ובר קפרא חולקים על דברי חכמים, שעתידין להזכיר את יציאת מצרים גם לימות המשיח – רב יוסף במשלו מסביר ש"צרות ראשונות משכחות את הראשונות", כך שלא תזכרנה על לב, ובר קפרא מביא את האיסור להזכיר את השם "אברם" כדוגמה לכך שהחידוש עוקר ומשכח את העבר (בניגוד להוכחת חכמים, לשיטת הצ"ח על פי התוספתא, שאברהם אינו עוקר את השם אברם אלא מוסיף עליו, "בתחלה נעשה אב [רק] לארם ולבסוף נעשה אב [גם] לכל העולם כולו", כפי שהוא ביחס לשינוי שרי-שרה). מתוך הסבר זה הוא מיישב בהמשך¹⁴ מדוע דברי בר קפרא, על האיסור לקרוא לאברהם אברם, לא הובאו כהלכה בשום מקום (משום שהם אליבא דבן זומא, שאין הלכה כדבריו¹⁵). לשיטתו זו, שהאמוראים רב יוסף ובר קפרא נוקטים כבן זומא, באין אמורא שחולק עליהם, קשה לו מדוע אין זו הכרעה שהלכה כבן זומא (ככללי הפסיקה בנידון) והוא נדרש לתרץ זאת באריכות – עיי"ש¹⁶.

נח ד"ה "וכן הוא אומר אל תזכרו ראשונות".

נט דברי הימים"א, א, כז.

ס פ"א, הלכות יד"טו.

סא ד"ה "תני בר קפרא".

סב ודאי לפי הרי"ף והרא"ש, כפירושו לעיל, וגם לפי הרמב"ם שסובר שאין מחלוקת בדיון – בדרשה יפסוק כחכמים שהשיגו על בן זומא.

סג בהמשך ד"ה "תני בר קפרא".

האלהים אשר בחרת באברם?! אמר ליה: התם נביא הוא דקא מסדר לשבחיה דרחמנא מאי דהוה מעיקרא.

פירושי הצ"ח והגר"א

הנושא הראשון בצ"ח, על דברי המשנה, הוא דיון ארוך¹⁷ האם בכלל יש במשנה מחלוקת בדין בין רבי אלעזר בן עזריה לחכמים, כאשר רבי אלעזר בן עזריה אומר ש"מזכירין יציאת מצרים בלילות" וחכמים חולקים עליו ואומרים שאין מזכירים יציאת מצרים בלילות, או שמא שניהם מסכימים ש"מזכירין יציאת מצרים בלילות", והמחלוקת היא רק האם לומדים זאת מ"למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך". הוא אומר שהענין גופא נתון במחלוקת הפוסקים: הרמב"ם מפרש במשנה ש"ולא זכיתי" היינו "לשון זכות, שלא זכה לדעת הרמז שנרמז בכתוב וזכרון זה בלילות" ולא כתב – כפי שהוא נוהג בדרך כלל – הלכה כדברי מי במשנה, במשנה תורה הוא מביא¹⁸ את הדין של "מזכירין יציאת מצרים בלילות" (אף שלכאורה ראב"ע הוא יחיד כנגד דעת חכמים, הרבים), ולכן נראה שלשיטתו אין כאן מחלוקת וכולם מסכימים על עצם הדין והמחלוקת היא רק על הדרשה, ואף שהרמב"ם הביא את הפסוק שדרש בן זומא, אין זו הוכחה שסובר כמותו, אלא רק הביא ראייה שמצוה להזכיר יציאת מצרים (והדבר דחוק בלשון הרמב"ם). אמנם, הרי"ף והרא"ש לא הביאו את הדין וכנראה שהם מפרשים (כפירוש רבינו עובדיה ברטנורא ועוד) ש"לא זכיתי" היינו "לשון ניצוח, שלא היה יכול לנצח את החכמים עד שדרשה בן זומא" – שיש כאן מחלוקת שדורשת הכרעה, וממילא הלכה כרבים, חכמים, ואין דין "מזכירין יציאת מצרים בלילות" (מדאורייתא עכ"פ, אך בסיום דבריו בהמשך הסוגיא הוא מסיק שגם לשיטתם יש

נו ד"ה "מזכירין וכו".

נד הלכות ק"ש פ"א ה"ג.

גם הגר"א, באמרי נועם^{טז}, אומר שדברי רב יוסף ש"צרות אחרונות משכחות את הראשונות" סותרים לכאורה את דברי חכמים (ומציין ש"כבר צוחו קמאי דקמאי" על כך). כדי להסביר זאת הוא מדייק שאכן ישנם שני שלבים בגאולה – גאולת משיח בן יוסף (שבגדר "זכו – אחישנה"^{טז}), שיכלה להתקיים כבר מתחלת האלף החמישי) וגאולת משיח בן דוד (לה יש זמן קבוע, "בעתה", בתוך האלף הששי). ההסבר שלו לשני השלבים ממש מזכיר את דברי הרב"ח על שתי תקופות של הגאולה (בלי לחלק בין שני משיחים). הוא אומר שעל הגאולה הראשונה נאמר "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד"^{טז}, זו גאולה טבעית, ולכן עדיין יזכרו בה את נסי יציאת מצרים (גם אם כטפלים בלבד), ואילו בגאולה השנייה (אחרי מלחמת גוג ומגוג) יתקיימו כפשוטם כל יעודי הנביאים הנסיים ונסי יציאת מצרים יישכחו לחלוטין (גם לדעת חכמים). לאור זאת הוא גם מדייק מדוע במשלו של רב יוסף אחרי ההצלה מהארי (שכנגד שעבוד מלכויות) נאמר רק ש"היה מספר והולך מעשה ארי" ואילו אחר ההצלה מהנחש (שכנגד מלחמת גוג ומגוג) נאמר "שכח מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש" – השכחה הגמורה של מה שקדם לגאולה זו.

יציאת מצרים מביאה לגאולה

כך יוסברו גם דברי רב יוסף, שמעשה הזאב והארי אינם נשכחים לחלוטין, אלא הם ההמחשה כיצד ככל שגובר אור הגאולה האחרונה הסיפורים הקודמים הולכים ומתבטלים באור הגדול (ואף על פי כן הם קיימים בתוכו, ואלמלא ניצול מהם האדם הוא לא היה מגיע לספר גם את מעשה הנחש). בסברא 'בעל-ביתית' ישרה אפשר לתאר את המשל כאדם שנדרש לספר את סיפור חייו בזמן קצר, סיפור אחד בלבד, הוא יבחר בסיפור המרשים והמרגש ביותר, ב"מעשה נחש", אך הוא לא שכח את הסיפורים האחרים, ואם יהיה לו מספיק זמן – באוטוביוגרפיה שלו, או כאשר כסבא יושב את נכדיו על ברכיו ויספר להם בהמשכים את תולדות חייו – הוא יספר כסדרם את כל הסיפורים.

גם את דברי בד קפרא על האיסור להזכיר את השם "אברם" נפרש בהתאם לכך^{טז}: השם

בכל זאת, עם כל הכבוד לסברות היפות של הצ"ח והגר"א, ואחרי הקדמת העיון בדבריהם (הקדמת ה"רחוק" ל"קרוב", באוירת "שולם שלום לרחוק ולקרוב" כנ"ל), על דעתי יותר מתיישב להסביר כאן לאור ה'ווארט' החסידי ש"להביא לימות המשיח" היינו שיציאת מצרים גופא היא המביאה לימות המשיח. כלומר, בראש ה'מתנגדי' יש כאן 'צווי דינים' מחולקים בין "יציאת מצרים" ל"ימות המשיח", אבל החסידות

טו בראשית רבה טז, ד.

טז ע"פ מדרש משלי (בובר) פ"ט, ב.

טח ראה ד"ה "להבין מארז"ל כל המועדים כו" תשט"ז.

סט חולין ס, ב.

עו של"ה מסכת שבועות תו"א (קכא).

עא ואת העובדה המפתיעה שדבריו לא נזכרו כלל בפוסקים (עליה הסתמך הצ"ח) ניישב באופנים אחרים, כשכלל הפירושים בזה – שזהו איסור שלפני הדיבור (זהר

סד ד"ה יאל תזכרו ראשונות".

סה סנהדרין צח, א (ע"פ ישעיה ס, כב).

הסתלקות המגיד ב"ט כסלו תקל"ג הוא קרא לאדמו"ר הזקן ואמר לו 'היינט איז אונזער יום טוב', זהו היום טוב שלנו, ודבריו התקיימו בדיוק כעבור כו שנים, כמנין שם הוי', שאז אדמו"ר הזקן יצא מהכלא. מצוה לספר את כל הסיפור – אין כאן המקום, אבל היו לו נסי נסים. מובא ב"היום יום", שהוא יצא ב"ט כסלו "לפנות ערב" – ביטוי מיוחד^ט. היה המשך לסיפור – הוא הגיע למקום לא סימפטי עבורו, בו המשיך לסבול את סבל הכלא עוד כמה שעות. עד שבסוף הכל הפך לאור גדול ושמחה רבה לחסידים, כבר ב"כ' כסלו. אלה שני ימים שחוגגים יחד – ה"אתחלתא דגאולה" ב"ט כסלו והסוף הטוב של הגאולה, סיום הגאולה, בכ' כסלו.

כמו שלמדנו הרבה פעמים, הסימן הוא בביתו "הקל קול יעקב"^ט – יט כסלו שוה "הקל" ו"כסלו שוה "קול"^ט. מה ההבדל בין "הקל" ב"ו ל"קול" עם ו? כתוב^ט ש"הקל" ב"ו הוא העלאה – קול שעולה מלמטה למעלה, קול תפלה שמתפללים לה'. ה"קול" עם ו הוא המשכה – קול תורה שנמשך מלמעלה למטה, מה' אלינו. "הקל קול יעקב" – ליעקב יש שני קולות. הענין שייך גם לניגונים – יש קול שעולה, קול תפלה, ויש קול שיוור, קול תורה. צריך את שני הקולות יחד, ולהקדים את קול התפלה, "הקל", לקול התורה, "קול".

זהו גם היחס בין המגיד ואדמו"ר הזקן: דרך העבודה שהמגיד לימד אותנו היא בעיקר "רצוא". הוא אמר^ט שה' ברא את העולם יש מאין ועלינו להחזיר את היש לאין – לאיין את היש ולגלות את האין האלקי שממנו נברא היש. אנחנו מרגישים את היש שלנו וצריך להעלות

עוה אליו היתה התייחסות בהמשך ההתוועדות.

עו בראשית כז, כב.

עז "הקל קול" במספר סדורי = 37 36 = 73 (חכמה), במספר קטן = 10 9 = 19 (יט כסלו), חכמה במספר קטן). במספר קטן מספרי = 1 9 = 10, במספר קטן מספרי אחרון = 1.

עח תו"א פה, ג, ובכ"מ.

עט אור תורה (אמור) אות קכ.

אברם, עם כל מעלותיו (כ"אב לארם" הנזכר בגמרא וכ"שכל הנעלם מכל רעיון", כהסבר החסידות^ט) לא 'הולך לשום מקום' – אדרבא, הוא 'חומר הגלם' עליו נוספת ה"ה שנותן לו ה', בדומה להסבר של הרבי^ט ש"גאולה היא חומר הגלם של ה"גולה בתוספת א שמאירה והופכת אותה. על אף שחומר הגלם של הגאולה הוא הגולה, וכל מעשינו ועבודתנו בה הם הסבה לאור הגאולה^ט, אסור לקרוא לגאולה גולה, ולזלול בכך בישועת ה' – כך גם אסור לקרוא לאברהם אברם ולזלול במתנת ה' אליו, אך ה"אברם לא נעלם אלא רק נעשה טפל לאברהם וכלול בו (וזהו גופא הטעם שבשינוי השם מיעקב לישראל אין דין זה – שם אין מדובר בשינוי בעצם השם, הדורש 'לכסות' את השם הקודם ולהדגיש את השינוי, אלא במעין הוספת שם שאינה שוללת מיניה וביה את השם הקודם, ודוק).

ג. שלשה זכרונות של אבות החסידות

הזכרנו את הבעל שם טוב, מחולל החסידות; את בעל ההילולא רבא של היום, הרב המגיד ממעזריטש, שהוא בעצם הרבי של כל גדולי החסידות לדורותיהם; והתלמיד הצעיר והחביב שלו הוא בעל התניא והשו"ע, אדמו"ר הזקן. הניגון הבא שנשיר כולל את שלשתם, ונקדים לו כמה מילים:

המגיד ואדה"ז – קול תפלה וקול תורה

כמו שאנחנו מזכירים כמעט כל שנה, לפני

הרקיע מצוה רמח ובכ"ד), או בדברי הבן יהודע שהאיסור הוא רק על קריאת אברהם החי (בזמנו, או לאחר תחית המתים) אברם (ויש להוסיף על דבריו, הדחוקים קמעא, שלאחר שהתפרסם שמו כאברהם בכל מקום שוב אין הו"א שהזכרת השם 'אברם' היא קריאה בשמו – בין אם בחייו ובין אם לאחר פטירתו, ודוק).

עב ראה תו"א לך יא, א.

עג שיחת פרשת אחרי מות קדשים ופרשת אמור תשנ"א. מבואר באריכות במאמר "מגולה לגאולה" בספר מודעות טבעית.

עד ראה תניא רפל"ז.

התנאי להיות תלמיד של הבעל שם טוב הוא לזכור שהיית אִין. התנאי של המגיד הוא לזכור את (חווית) מעמד הר סיני. התנאי של אדמו"ר הזקן הוא לזכור את תכלית הכוונה של מעשה בראשית

והרבי רבי אלימלך, רבי לוי יצחק
מברדיטשוב וכו'. מה היה תנאי
להתקבל אצלו? הוא שאל את
התלמיד – 'האם אתה זוכר
את מעמד הר סיני?'^פ. כל אחד
יכול לשאול את עצמו האם הוא
יכול להיות תלמיד של המגיד –
השאלה היא אם אתה זוכר איך
עמדת בהר סיני עם כל הנשמות
שהיו ושעתידות להיות^פ. זכירת
מעמד הר סיני אינה לימוד תורה
תורה אלא חוויה של "על כל דבור
ודבור פרח נשמתן וכו"^פ, היינו
בעיקר תנועת העלאה, "רצוא",

מלמטה למעלה (עיקר עבודת המגיד, כנ"ל).

מה הזכרון של אדמו"ר הזקן, שהוא מעין
תנאי להיות חב"דניק? התנאי להיות תלמיד של
הבעל שם טוב הוא לזכור שהיית אִין. התנאי
של המגיד הוא לזכור את (חווית) מעמד הר
סיני. התנאי של אדמו"ר הזקן הוא לזכור את
תכלית הכוונה של מעשה בראשית, כמו שמוסבר
בתניא^פ – לזכור שאני פה בשביל לעשות את
החדר הזה שאנחנו יושבים בו ומתוועדים בו
דירה לו יתברך בתחתונים. אני כאן, בעולם
התחתון, כדי להמשיך אותו יתברך לתוך מציאות
התחתון שלי – לתוך העולם הזה התחתון שאין
תחתון למטה הימנו. צריך לזכור זאת – לזכור
את תכלית כוונת בריאת העולם. כל יהודי צריך
לחתור לכך ולכן צריך לזכור זאת.

הזכרון של אדמו"ר הזקן בעצם חוזר לבעל
שם טוב. "במי נמלך? בנשמותיהם של צדיקים"^פ
– הייתי פעם אִין, ופעם ה' גם התייעץ אתי
האם לברוא את העולם. בשביל מה טוב לברוא
את העולם? לנשמה יש חוש בחשק ותאוה של

אותו ולהחזיר אותו לאִין. איך?
על ידי עבודת התפלה, "הקל".
על הרקע הזה אדמו"ר הזקן
מוריד לנו את כל התורה – גם
תורת הנסתר, התניא, וגם תורת
הנגלה, השו"ע. אדמו"ר הזקן
הוא "קול יעקב" (יעקב, האב
השלישי, עמוד התורה). קודם
יש העלאה ואז באה המשכה,
"והחיות רצוא ושוב כמראה
הבזק"^פ – אחרי ה"רצוא" יש
"שוב", גילוי תורה, ועד לגילוי
"תורה חדשה"^{פא}.

עבודת ה"זכרונות" של אבות החסידות

מאד מענין שלכל אחד משלשת הרביים,
אבות החסידות, הבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר
הזקן, יש זכרון מיוחד, בחינה מיוחדת של
"זכרונות":

מספרים^{פב} שכל תלמיד חדש שהגיע
לבעש"ט דבר ראשון נשאל "וואס געדענקסטו?"
– 'מה אתה זוכר? מה הזכרון הראשון שלך?'.
רבי נחמן לקח את הווארט הזה של הסבא־רבה
שלו ועשה ממנו סיפור בסיפורי מעשיות^{פג} –
הבעטלר הראשון מספר על דיון בו לכל אחד יש
זכרון קדום, והזכרון הכי קודם הוא שלו, "אני
זוכר לאו כלום", הוא זוכר שהיה אִין, שהיה לא
כלום. כך הבעש"ט צריך להזכיר לי ש"אִין מזל
לישראל"^{פד} – המקור שלי, שרש הנשמה שלי,
הוא אִין, גארנישט, שהוא־הוא האִין האלקי. זהו
הזכרון הראשון.

המגיד בחן איזה תלמיד יכול להתקבל
אצלו לפי זכרון. התלמידים שלו היו צדיקי
עולם – האחים הקדושים, הרבי רבי זושא

פ אמת ליעקב (סאדיגורא, ירושלים תשנ"ג) י"ט כסלו.

פא ראה תנדב"א רפ"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

פב ראה שבת פח, ב.

פג פל"ו.

פד ע"פ בראשית רבה ה, ג"ז.

פ יחזקאל א, יד.

פא ויקרא רבה יג, ג.

פב שיחת י"ג תמוז תש"ט (סה"ש תש"ט עמ' 333).

פג מעשה מז בעטלרס - המעשה היג.

פד בעש"ט עה"ת לך את כו; ע"פ שבת קנו, א.

למטה (הוא "בא" תמיד^{צג}), להביא לתכלית הכוונה של הקב"ה, שתהיה לו דירה בתחתונים. בשביל זה אנחנו פה.

בעצם, שלשת הזכרונות האלה מפורשים במשנה: "עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה; דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון"^{צד}. "שלשה דברים" היינו שלשה דברים, שלשה מנהיגים, רמז לשלשת אבות החסידות: הבעל שם טוב הוא עבודת הזכרון "מאין באת" (בעבר), הרב המגיד הוא עבודת ההעלאה של "ולאן אתה הולך" (בהווה) ואדמו"ר הזקן הוא עבודת ההתבוננות של "ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון"^{צה}.

שלשה פסוקי התבוננות וכוונת "שמע ישראל"

דברנו לאחרונה^{צא} על כך שהבעל שם טוב הוא גילוי השמים. הוא מלמד אותנו "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"^{צב} – להרים עינים לשמים, לגלות את ה', שיש ה' ולגלות שאני אין.

צג ספר הבהיר אות קס.

צד אבות פ"ג מ"א.

צה והנה, משנה זו של עקביא בן מהללאל – "קול יעקב" – פותחת פרק שלישי של פרקי אבות, כנגד יעקב אבינו בפרט (בחינתו של אדמו"ר הזקן). מהללאל (אותיות הלל מלא) לשון הלל – "להביא לימות המשיח". עקביא בן מהללאל = אין יש – קודם מאין ליש (הבעל שם טוב, זכרון המקור, האין), אח"כ מיש לאין (המגיד) ובסוף החיבור של שניהם יחד, אדמו"ר הזקן, היינו "לפני מי [אתה עתיד לתן דין וחשבון]", "מי דקיימא לשאלה" (עפ"י זהר ח"א א, ב) היש האמיתי שהוא הוא האין האמיתי (סוד "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין").

ידוע הווארט החסידי ש"עקביא בן מהללאל" הוא "עקבו של מתפלל" (סה"ש תש"ב עמ' 43, וראה באריכות אג"ק ח"א עמ' רפד ואילך), ולענינו נפרש שהמתפלל הוא המגיד (קול תפלה, כנ"ל) ועקבו סופו היינו המשכת התורה החדשה של אדמו"ר הזקן (קול תורה, כנ"ל) התלויה בענוה ושפלות, תחושת "עקב" (מדת "קטנתני מכל החסידים", של יעקב, שהדגיש אדמו"ר הזקן דווקא אחר נצחוננו וגאולתו – ראה באריכות תניא אגה"ק ב).

צו הקלטה באנגלית לקראת י"ט כסלו השתא (פורסמה כנקודה מעובדת בגליון בשבוע שעבר).

צז ישעיה מ, כו.

אבינו שבשמים – חוש בזה שהקב"ה נתאווה לדירה בתחתונים. הקב"ה לא אומר זאת, אבל יש לו רצון הכי פנימי ועצמי לצאת מה"ד אמות שלו, כביכול, ולהגיע למציאות שנראית ההיפך הגמור שלו – העולם הזה התחתון שאין תחתון למטה הימנו. הנשמה בשרשה למעלה, לפני הצמצום הראשון, בהיותה אין, מרגישה את התאווה הזאת של הקב"ה, ולכן היא יועצת – נמלך היינו נועץ – לקב"ה 'כדאי לך לברוא את העולם, כך תשיג את התאווה שלך'. זהו הזכרון של אדמו"ר הזקן, בעל הגאולה.

זכרון העבר, ההווה והעתיד

בעצם, הזכרון של הבעל שם טוב – לזכור שהייתי אין – הוא זכרון של העבר. הנשמה ירדה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, מאין ליש, ועליה לזכור את שרשה באין.

הזכרון של המגיד, זכרון מעמד הר סיני בפנימיות, הוא לזכור את ההווה, כי מעמד הר סיני קורה עכשיו – "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"^{צא}, "נאך א מאל מתן תורה וועל ניט זיין"^{צב}, לא יהיה עוד פעם מעמד הר סיני, מפני שבאמת היא תופעת ההווה המתמיד, תופעה חד-פעמית ללא הפסק. זהו מתן תורה שצריכים לזכור – לזכור את מעמד הר סיני שהוא הווה הנצחי.

הזכרון של אדמו"ר הזקן הוא, כמובן, הזכרון של העתיד – לזכור את התכלית אליה אנחנו שואפים. יש משהו קצת דומה לזה אצל רבי נחמן, שאומר^{צג} שצריך לזכור את העולם הבא. בדרך כלל הזכרון הוא מהעבר, אבל הוא אומר שדבר ראשון צריך בבקר לזכור את העולם הבא. מה פירוש? לזכור את תכלית כוונת הבריאה. העולם הזה נברא "להביא לימות המשיח", להביא לעתיד לבוא – העולם הבא הוא כאן

צא פסיקתא זוטא ו, ו (רש"י לדברים כו, טז).

צב לקו"ש ח"ד עמ' 1166; ראה ד"ה "שובה ישראל" תרס"ו, ובכ"מ.

צג לקומ"א נד.

שם טוב^{קפ}. "הוי' אלהינו הוי'" היינו בחינת המגיד – הרצוא ש"הוי'" יהיה "אלהינו" (כמו שפירש המגיד את הפסוק "שובה ישראל עד הוי' אלהיך"^{קק}, "עד שהוי' יהיה אלהיך"^{קכ}). אחרי שם הוי' השני בא "פסיק טעמא" ה'עוצר' את ה"רצוא" ומחולל תפנית גמורה^{קט} של "שוב לאחד" – חזרה ל"אחד", הגילוי שה' אחד ב"ז רקיעים וארץ וב"ד רוחות השמים^{קד} (ורומו לשליחות האדם בעלמא דין, ירידת הנשמה לגוף ופרצת ימה גו' ל"ד רוחות העולם^{קה}, וכן רומז ל"ד רוחות של משיח – "ונחה עליו רוח הוי' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת הוי'"^{קב} – הכל בבחינת "שוב לאחד") – עבודת אדמו"ר הזקן כנ"ל. זהו עיקר ה"שוייתי הוי' לנגדי תמיד", ראית ההתהוות התמידית ואיך שה' אחד בתחתונים, ב"לגדי", במציאות המתנגדת לגילוי אור ה', שהכל יאיר "כיתרון האור מן החשך"^{קיג}, "לילה כיום יאיר"^{קיד}.

קו ועל דרך פירוש חז"ל (פסחים נו, א) ש"ש"אל" כאן הוא ישראל סבא, יעקב אבינו.

קז הושע יד, ב.

קח לוח "היום יום" ג' תשרי. ועיי"ש שעל כך אמר הרבי ר' זושא שאין ביכולתו לעשות תשובה כזו, אבל הוא יכול לפרק את חמש אותיות תשובה לחמשה פסוקים, כאשר ה"ש של תשובה היינו "שוייתי הוי' לנגדי תמיד", בחינת אדמו"ר הזקן, וד"ל.

קט זהו הסבר עמוק לסוד הפסיק טעמא בכל מקום שהוא צמצום, היינו תפנית מ"רצוא" ל"שוב". לכן גם ב"הוי' | הוי'" שלפני יג מדה"ר (שמות לד, ו) יש פסיק טעמא, שהוי' הראשון טרם חטא והוא יתברך מרחם אך השני הוא לאחר חטא האדם ותשובה (סדר של רחוק קרוב לפי רבי יוחנן), שאז ה' מרחם רחמים עצומים, תפנית של 180 מעלות כביכול במדת הרחמים של ה'. רק ב"משה משה" (שמות ג, ד) "לא פסיק טעמא בגויהו" (ראה זהר ח"א קק, ב; ח"ג קלח, א), מפני שאז בסנה ה' אומר לו "של נעליך מעל רגליך" (שמות ג, ה) כלומר העבודה שלך היא כולה התפשטות הגשמיות, ובה מנבא לו שעליו לפרוש מן האשה (זהר ח"ב רכב, א), כל הזמן "רצוא" של "עד ולא עד בכלל", כלומר, עבודה שהיא מופשטת בעצם מכל ענין "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק", עבודה של "יחי בעצם", ללא דופק מורגש, וד"ל.

קי סמ"ק סימן ב; הובא בב"י או"ח סימן סא.

קיא סה"מ תר"צ ד"ה "כל המאריך באחד".

קיב ישעיה יא, ב.

קיג קהלת ב, יג.

קיד תהלים קלט, יב. והוא סוד מצות קריאת שמע ביום

אחריו, המגיד הוא כבר ה"רצוא" של הארץ אל השמים (ארץ לשון רצוא). פסוק מתאים לעבודה זו של המגיד הוא "נשא לבבנו אל כפים אל אלהיך בשמים"^{קכז}. העבודה של אדמו"ר הזקן, אחרי ה"רצוא", היא "שוב לאחד"^{קכט} – להמשיך "כימי השמים על הארץ"^{קכ}. הפסוק לעבודה שלו הוא "שוייתי הוי' לנגדי תמיד"^{קלא} – לראות את ה' בשוה בשמים ובארץ. זו התבוננות יפהפיה – שראוי להאריך בה הרבה יותר ממה שאפשר כרגע – בשלשה פסוקי התבוננות^{קכב} כנגד שלשת אבות החסידות.

מתוך ההתבוננות הזו אפשר לפתח גם התבוננות בשלשת אבות החסידות בפסוק שאנחנו אומרים פעמיים בכל יום – "שמע ישראל":

כתוב^{קכג} ש"שאו מרום עיניכם" זו כוונה של "שמע" (סוד "ראים את הקולת"^{קכד}, "רואים את הנשמע"^{קכה}), היינו "שמע ישראל [בעל

צח אכה ג, מא (ראה שם ברש"י שלשה פירושים ל"אל כפים)"]

צט תניא פ"ג (ע"פ ספר יצירה פ"א מ"ח).

ק דברים יא, כא.

קא תהלים טז, ח. סיום הפסוק, "כי מימיני בל אמוט", היא מסירות נפש שלא לזוז כהוא זה מדרך הבעל שם טוב, שהוא "ימיני" (הדורש ש"הוי' צלך על יד ימינך"), וכפי שנתבאר באורך בהמשך ההתוועדות.

קב וכמה רמזים בפסוקים: "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", "נשא לבבנו אל כפים אל אלה בשמים", "שוייתי הוי' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט" = 3952 = בן פעמים עבד (בינוני, "מדת כל אדם", כמבואר בתניא, עולה בן עבד), שהוא יצחק (שלעתיד לבוא יאמר דווקא לו "אתה אבינו") פעמים חוה (יט, החסידות בכלל היא תיקון חוה, כמבואר אצלנו רבות). יש כאן 22 תבות 801 אותיות, סוד "כב אותיות יסוד" (ריש ספר יצירה), ראשי התבות "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" = בעל שם טוב! ראשי וסופי התבות "שאו... אלה" = שניאור – התכללות אדמו"ר הזקן בענש"ט, "פינימיות אבא פינימיות עתיק". אמצעי התבות "שאו... אלה" = 728 = יום פעמים אחד (כח פעמים) הוי', ד פעמים יעקב, יעקב ברצוא ושוב). "מימיני בל אמוט" = אברהם, בחינת הבעל שם טוב כנ"ל, ימין, "חסד לאברהם". "כי מימיני בל אמוט" = 278 = אור הגנוז = דב בער – אדמו"ר הזקן לא זז מאבא' ומ'סבא' בכי הוא זה.

קג לוח "היום יום" י"ט חשוון.

קד שמות כ, טו.

קה רש"י על שמות כ, טו ע"פ המכילתא.

ניגון שלש תנועות

אלה שלשת הרביים הראשונים, שלשת אבות החסידות קט"ו. כפי שפתחנו, יש ניגון שמחבר אותם, עושה מהם מקשה אחת – ניגון שלש

ובלילה, "יום ליום יביע אמר" (שם יט, ג), כנגד הרב המגיד, "ולילה ללילה יחווה דעת", כנגד אדמו"ר הזקן, עד לקיום "והיה לעת ערב [לילה] יהיה אור" ("לילה כיום יאר"), משום שהוא "לא יום ולא לילה" (זכריה יד, ז), למעלה מ"רצוא ושוב" כנ"ל, שהוא עיקר ענין שוב לאחד, "אחד האמת" (תניא פל"ה בהגהה), "פנימיות אבא פנימיות עתיק", גילוי "חביון עז העצמות" שבפנימיות רדל"א, וד"ל.

קטו שלשת אבות החסידות גם כנגד שלש הברכות של ברכת הכהנים (שכנגד שלשת האבות אברהם־יצחק־יעקב, כנודע). נמצא שהרב המגיד הוא "יאר הוי' פניו אליך ויחנך". "נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים" (הפסוק של המגיד, כנ"ל) = ב"פ "יאר הוי' פניו אליך ויחנך" – פעמיים חן ("ויחנך"), סוד "חן חן לה" (זכריה ד, ז).

תנועות, שנקרא גם ניגון האין סוף. כתוב שאת החלק הראשון של הניגון הזה הלחין הבעל שם טוב עצמו. הכל נשמע דבר אחד, מקשה אחת ממש, אבל כל קטע בניגון הוא תוספת – עוד נדבך. קודם, את הבסיס־היסוד חבר הבעל שם טוב, אחר כך הוסיף המגיד ואחר כך הוסיף והשלים את הניגון אדמו"ר הזקן – אלה שלש תנועות. ה"ניב", סגנון, של הניגון הזה – שחזור על עצמו וכל פעם עולה בסולם העולה בית־אל. מי שמכיר בחכמת הנגינה, הוא עולה כדי שיקיף את כל יב הטונים של סולם הנגינה. בקלידים זה גם ז הלבנים וגם ה השחורים (סוד "זה", נבואת משה רבינו) – מגיע לכולם. לכן הוא ניגון של אין סוף, והוא ניגון של אבות החסידות, כולם ביחד. כעת ננגן את הניגון הזה.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ כאשר זוכרים את הנס הוא נעשה מחדש – ובאופן משופר!
- ◆ המלכת ה' על כל העולם היא המודעות להשגחתו הפרטית על כל פרט.
- ◆ כאשר שמים לב להשגחה הפרטית התמידית (תדיר) וזוכרים את הנסים העל־טבעיים (מקודש) הופכים את הנסים העל־טבעיים לסדר טבעי תדיר – זו עבודת המשיח.
- ◆ "כל ימי חיך' להביא לימות המשיח" זו הוראה – להקדיש את החיים להבאת המשיח – וגם הסבר שדווקא זכרון יציאת מצרים הוא המביא לימות המשיח.
- ◆ יציאת מצרים היא ה'סבה' לגאולה העתידה, ולכן גם כשהיא מתבטלת כ"שרגא בטיהרא" היא נמצאת שם ב"העלם שאינו במציאות".
- ◆ הבעל שם טוב דורש מאתנו לזכור את העבר – "דע מאין באת" (משרש הנשמה באין).
- ◆ המגיד ממעזריטש דורש מאתנו לזכור את מתן תורה שמתחולל בכל רגע בהווה ולחוש כיצד נשמטנו פורחת – חוזרת מהיש אל האין ("ולאן אתה הולך").
- ◆ אדמו"ר הזקן דורש מאתנו לזכור את התכלית – לעשות לו יתברך דירה בתחתונים – לזכור את העתיד ("ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון").
- ◆ הבעש"ט מלמד "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה". המגיד ממעזריטש מלמד "נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים". אדמו"ר הזקן מלמד "שויתי הוי' לנגדי תמיד".
- ◆ "שמע ישראל" – "שאו מרום עיניכם" שמלמד רבי ישראל בעל שם טוב. "הוי' אלהינו הוי'" – ה"רצוא" להוי' שמלמד המגיד ממעזריטש. "אחד" – "שוב לאחד" (לאחר המהפך של "פסיק טעמא"), לגלות את ה"אחד" ולהמליך אותו בכל המציאות, שמלמד אדמו"ר הזקן.

שיעור

חנוכה: הארת אברהם מראשית ועד אחרית התקון

אברהם התחיל להאיר

החג של אברהם אבינו

"והארץ היתה תהו ובהו וחשך... ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור"^א. מחשך העולם האיר אורו של אברהם אבינו^ב, "אברהם התחיל להאיר"^ג, והאור חוזר ומאיר מתוך חשך ימי החרף בכל שנה בחג החנוכה^ד (חג של חנוך והתחלה, כשמו). השייכות בין אברהם אבינו לחנוכה רמוזה במאמרו־נבואתו^ה בעקדה "ואני והנער נלכה עד כה"^ו, עד הארת כה כסלו^ז, והיא מתחילה מבריאת 'עולמו' של אברהם אבינו, שנוולד בראש חדש טבת^ח, ב־כה כסלו (כפי שעולמו של אדם הראשון, שנברא בראש חדש תשרי, החל להברא ב־כה אלול^ט, והרי אברהם

אבינו בא לתקן את אדם הראשון). שייכות זו מתבטאת בנקודות עיקריות רבות בחג החנוכה: עצם ענינו של חנוכה, התנועה של "פרסומי ניסא"^י ברשות הרבים, שייך במובהק לאברהם אבינו שפרסם את אלקותו יתברך לכל באי עולם.

"מסרת רבים ביד מעטים" נתקיים לראשונה באברהם אבינו במלחמת המלכים^{יא}. והנה, לאחר נצחונו במלחמה זו זכה אברהם אבינו גם למלכות^{יב} וגם לכהונה^{יג} וממילא הוא השרש לחבור הכהונה והמלכות אצל מלכי בית חשמונאי (ואף שלדורות, לאחר שכתרי הכהונה והמלכות נתחלקו בתוך יחוס עם ישראל, יש בכך חסרון^{יד}, הרי אברהם אבינו כלל את כל עם ישראל העתיד לצאת ממנו בגדר 'נקודה' בגימטריא מלך־כהן).

זמן ההדלקה, "משתשקע החמה"^{טו}, רומז להכרת אברהם אבינו את בוראו לאחר שראה את שקיעת החמה והבין שלא היא השולטת בעולם^{טז}. וכך, זמן בין השמשות – "משתשקע

נקודה מעובדת משיעור אור לז"ך כסלו ע"ז. נרשם על ידי איתאל גלעד.

- א בראשית א, ב.ג.
- ב בראשית רבה ב, ג.
- ג שמות רבה טו, כו.
- ד ראה בת עין דרושי חנוכה ד"ה "הנה ענין החנוכה" לכללות המאמר יש לציין כי השייכות בין אברהם אבינו לחנוכה מבוארת באריכות בדרושי חנוכה בספר בת עין ושם מקור רבות מהדוגמאות הבאות לקמן (כפי שיציין).
- ה ראה תנחומא וירא כג (הובא ברש"י עה"פ).
- ו בראשית כב, ה.

ז מאור עינים פרשת מקץ דרוש לחנוכה ד"ה "זמן שיעור הדלקת נר חנוכה". הובא בשמו ("המגיד") בבת עין הנ"ל הערה ד.

ח ביאור דן ידין לספר קרנים מאמר ו בשם ספרי המקובלים (ובשמו בכ"ד).

ט ראה בת עין הנ"ל הערה ד (וכן כתב גם בתפארת שמואל חנוכה אותיות ו, מא, מג).

י בראשית רבה יד, ו.

יא שבת כג, ב.

יב בת עין דרושי חנוכה ד"ה "איתא בגמרא שאמרו היונים".

יג תנחומא לך לך יג. במדבר רבה טו, יד (ובכ"ד). הובא ברש"י לבראשית יד, יז.

יד ראה נדרים לב, ב.

טו ראה בהרפיות רמב"ן לבראשית מט, ו.

טז שבת כא, ב.

יז זה ח"א פ, א. בת עין הנ"ל הערה יב.

אורות דתהו בכלים דתיקון

בעומק, ענין חנוכה, בו מאירה הארת אברהם אבינו, הוא שלמות תיקון עולם התהו^ל (טבת, בו נולד אברהם אבינו, בגימטריא תהו). אברהם מסיים את "שני אלפים תהו" ומתחיל את "שני אלפים תורה"^{לא}. כל עבודת אברהם אבינו, "אב המון גוים"^{לב}, בגיור גוים^{לג} (שהוא עומק מצות הכנסת אורחים^{לד}, להכניס את האורחים-הגוים לגבול הקדושה), היא-היא תיקון הניצוצות שנפלו בעולם התהו וקיום היעוד של "לא תהו בראה לשבת יצרה"^{לה} (כאשר בטרם נתגירו הגוים הריהם 'מחוץ לישוב', שהרי הם אסורים בישיבת הארץ, ולאחר גיורם הם מוזמנים להכנס לארץ ישראל, "ארץ נושבת"^{לו}) – בנשמות דעולם התקון, שהוא עולם הישוב – מדרגת עולם היצירה^{לז}, בסוד "לשבת יצרה".

תכלית תיקון עולם התהו היא הכנסת ה"אורות דתהו" ב"כלים דתיקון"^{לח} – הכנסת ניצוצות "המון גוים" תחת כנפי השכינה, באהלו של אברהם אבינו. וכך, כל ענינו של חנוכה הוא הכנסת אורות אדירים דתהו בכלים דתיקון: מסירות הנפש של עם ישראל על התורה בכלל וגבורת החשמונאים להלחם בפרט הן בגדר אורות דתהו והביטוי שלהן לדורות בגדרי ההלכה של חג החנוכה הוא הכניסה לכלים דתיקון. בפנימיות מוסבר^{לט} שכל התהליך של "מסרת גבורים ביד חלשים וכו'" הוא מסירת-כניסת

החמה עד שתכלה רגל מן השוק" – הוא-הוא זמן ברית בין הבתרים (האירוע העיקרי בתורה שקורה בין השמשות), בה הובטחה לאברהם אבינו ארץ ישראל (והובטחה ההארה מתוך חשך הגלות העתידה): "ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו"^{יח}, "ויהי השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשן ולפיד אש"^{יט}.

מקום ההדלקה, "על פתח ביתו מבחוץ", שייך לאברהם אבינו היושב "פתח האהל"^כ – "פתח עינים"^{כא}, "פתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו"^{כב} – כדי להאיר אלקות בעולם ולהזמין את כל באי עולם להכנס אליו (ובסופו של דבר להצטרף לעם ישראל, כדלקמן). ההדלקה "למטה מעשרה טפחים"^{כג} דורשת להתכופף-להשתחוות^{כד} מתוך ענוה ושפלות ("עד שתכלה רגל [גאוה^{כה}] מן השוק"), מדת אברהם אבינו שאמר על עצמו "ואנכי עפר ואפר"^{כו} (מתוך הרגשה שנמצאים תמיד בתחלת הדרך, בזמן החנוך, בטרם ההגעה לשלמות של עשרה טפחים^{כז}).

המספר העל-טבעי של חנוכה – שמונה – רמוז בשם **אברהם** העולה ח פעמים **א-ל**, בסוד "חסד אל כל היום"^{כח}, הארת מדת "חסד לאברהם"^{כט} בכל יום משמונת ימי החנוכה, ומדת **החסד** עצמה היא ח ועוד ח ברבוע (**סד**).

יח – בראשית טו, יב. וראה בת עין שם ש"רגלא דתרמודאי", עליה נאמר "עד שתכלה רגל מן השוק" (שבת כא, ב), הומת לתרדמת הגלות, "ותרדמה נפלה על אברם".

יט – שם פסוק יז.

כ – בראשית יח, א.

כא – שם לח, יד.

כב – סוטה י, א.

כג – שו"ע או"ח תרעא, ו (עפ"י ב"ק סב, ב).

כד – בת עין דרושי חנוכה ד"ה "הנה מצינו כמה מצות בתורה".

כה – עפ"י תהלים לו, יב.

כו – בראשית יח, כז.

כז – בת עין דרושי חנוכה ד"ה "איתא בגמרא לעולם ילמוד אדם".

כח – תהלים נב, ג.

כט – מיכה ז, כ.

ל – בת עין הנ"ל הערה ד באריכות.

לא – ע"ז ט, א.

לב – בראשית יז, ה.

לג – בראשית רבה לט, יד (ובכ"ד).

לד – בת עין הנ"ל הערה ד. וכמפורש במדרש (בראשית רבה מט, ד ובכ"ד) כיצד דרך הכנסת אורחים הקריא אברהם את שם ה' בפי כל.

לה – ישעיה מה, יח.

לו – שמות טז, לה.

לז – ע"פ של"ט פ"א (מ"ב) ובכ"ד.

לח – כהוראת הרבי מלויבאוויטש בכ"ח ניסן תשנ"א, כאשר מסר לנו את העבודה של הבאת משיח צדקנו על ידי "ענינים שהם באופן של אורות דתהו אבל בכלים דתיקון".

לט – ראה באורך בספר הנרות הללו מאמר "נצחת וגם ירשת".

החנוכה בבית פנימה, חידש הרבי מליובאוויטש הדלקות פומביות ברחובה של עיר, במנורות חנוכה ענקיות לעיני העמים כולם^{מד} ואפילו בהשתתפות נכבדי הגוים באופן המדגיש בגלוי את גאון יעקב) כשגם אצל הגוים כולם ירדה קרנן של דתות השקר ויש נכונות לקבל את האור האמת^{מה}.

כך, "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"^{מו} (ולא באמצען) – דווקא בדור האחרון, דור הגאולה, יש לחזור לאורות דתהו של "האדם הגדול בענקים"^{מז}, לעבודתו של אברהם אבינו (שהחלה לחזור בעבודת מורנו הבעל שם טוב ש"התחיל להאיר" ולו נאמר מפי משיח שיבוא "לכשיפוצו מעינותיך חוצה"^{מח}), לפרסם אלקות בעולם כולו ולהכניס אורחים־גרים לעם ישראל. היום הגיור, משימתו העיקרית של היהודי הראשון, צריכה לחזור ולהיות המשימה העיקרית של עם ישראל כולו^{מט}, להגיע לקיום היעוד של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^נ – "ה" שהוא 'אלהינו' עתה, ולא אלהי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות 'ה' אחד', שנאמר 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה'", ונאמר 'ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד'^{נא}.

מד ראה שיחת נר ששי דחנוכה תשמ"ז.
מה וראה שיחת פורת "וישלח" תשנ"ב כי בדורנו גם עשו מוכן כבר לגאולה.
מו ספר יצירה פ"א מ"ז.
מז יהושע יד, טו. בראשית רבה יד, ו.
מח אגרת הבעש"ט שנדפסה בריש כתר שם טוב.
מט וכפי שנתבאר בענין המהפכה הרביעית – הפצת התורה לאומות העולם – החל מכ"ד טבת תשע"ה.
נ דברים ו, ד. כידוע, החיד"א הורה גם לגוי לומר בכל יום את פסוק היחוד של קריאת שמע, מעין גילוי היעוד העתידי (וראה לעיל הערה לד).
נא רש"י עה"פ.

האורות דתהו של הגבורים־הרבים־הטמאים־רשעים־זדים בכלים דתיקון של בני ישראל. אצל כל חשמונאי (אותיות משיח נאו) התבטא התהו בהיותו גבור (בסוד החום של נרות חנוכה) והתיקון בהיותו צדיק (בסוד האור של נרות חנוכה) – חשמונאי בגימטריא צדיק־גבור^{מב}. כך גם המשכת אור התהו של שמונה ימים – מספר שלמעלה מהטבע – בכלים דתיקון של "נר מצוה"^{מא} המתקיים לדורות. ראשית התיקון היא סוד המלך השמיני, המלך הדר^{מב}, המתבטא בחנוכה בכך שכלל ישראל נוהגים כ"מהדרין מן המהדרין"^{מג}.

נעוץ סופן בתחלתן – משימת הגיור של דורנו

הנה, הגרים שגיירו אברהם ושרה בדורם לא נתקיימו לדורות ובגלוי לא נתקיים היעוד של "אב המון גוים". לאחד מכן, בדורות הבאים, נצטמצמה עבודת הגיור – בתחלה עסק עם ישראל (החל מיעקב אבינו) בעיקר בבנין הפנימי־המשפחתי שלו ובחשכת הגלות מחמת פחד הגוים לא עסקו כמעט בכלל בהפצת אור התורה לעולם כולו. אור החנוכה נגזו בבחינת "ובשעת הסכנה [לפרסם אלקות ולגייר גרים] מניחה על שלחנו ודיו". אכן, בימינו אלה חלפה שעת הסכנה ושוב ניתן להאיר את האור החוצה (וגם אצל החסידים, שממשיכים להדליק את אור

מ ראה באורך בספר הנרות הללו מאמר "על צדיקים וגבורים".
מא משלי ו, כג.
מב בראשית לו, לט.
מג שו"ע או"ח תרעא, ב בהגהת הרמ"א. ראה לקו"ש ח"א שיחת מקץ־חנוכה סעיף טו ואילך.

שיעור

זאת חנוכה תשע"ט

העצה הטובה של בני חשמונאי

קיצור מהלך השיעור

כתוב **במגלת אנטיוכס** שלקראת מלחמתם המכרעת ביוונים נפלה בלבם של בני מתתיהו "עצה טובה", אך לא ברור מהי העצה. התבוננות מעמיקה חושפת שני פנים של אותה עצה. ראשית, תמיד עצה טובה היא עצה **לקום ולפעול**. מעבר לכך, כשנראה שאין בכחו של האדם לעשות זאת, יש עצה טובה – לקבל **השראה וכח** מדמות השייכת ל**שרש נשמתו**.

שני סיבובי המלחמה הראשונים

הגיבורים הרשעים של מגלת אנטיוכס הם שלשה – אנטיוכס עצמו, בגריס משנהו וניקנור הרשע¹. בתחלה אנטיוכס יוזם מלחמת-דת כנגד היהודים ושולח את ניקנור לעשות זאת. ממעשיו הזדעזע הבן השלישי של מתתיהו, יוחנן, שקרוי על שם הסבא (כנראה שני הבנים הראשונים נולדו לפני שהסבא יוחנן הלך לעולמו, והשלישי שנולד אחר כך נקרא על שמו לקיים כיבוד אב – יש כאן מקור לקריאה על שם הסבא). הוא התחיל את המרד – נכנס לבית המקדש והרג את ניקנור. בעקבות זאת אנטיוכס הזעיק את

הרבי מביא² שיש נוהגים לומר מגלת אנטיוכס בחנוכה. הגם שלא תקנו זאת כמצוה ממש, יש ראשונים – הרי"ד³, שבולי הלקט⁴ ועוד – שמביאים שאמרו את המגלה גם בצבור, בקהלות קדש בעם ישראל⁵. נקרא נקודה אחת מתוך המגלה ונתבונן בה, אחרי שנקדים בקצרה בעל-פה את הרקע שלה:

נרשם ע"י איתיל גלעדי. לא מוגה. התוועדות חנוכת הבית (ח"ב). זאת חנוכה, ב' טבת ע"ט – יצהר.

א שיחת ש"פ וישב, א' דחנוכה תש"ג (תורת מנחם התוועדיות תש"ג ח"ב עמ' 43). הרבי הגדיר את שנת תש"ג כ"אתחלתא דגאולה" (ראה שיחות וארא תש"ג ועוד) ואמר שהיא תהא שנת נסים – כנראה שלהדגשת מגלת אנטיוכס באותה שנה יש קשר לכך.

ב פסקי רי"ד סוכה מד, א.

ג שבלי הלקט סקע"ד.

ד וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך חנכה עמ' שסא, ושם נתבאר.

ה הסימן של אנטיוכס בגריס ניקנור – שהזכרנו פעמים רבות – הוא "לב האבן", אותו משיח צריך להפוך ל"לב בשר" (יחזקאל יא, יט; לו, כו). התיקון הוא סוד "אבן ישראל" (בראשית מט, כד) שנקרא בפרשה הבאה – אבן נטריקון אב"ב (אונקלוס ורש"י עה"פ) וראשי תבות אב"ב: נכד, שגם כנגד שלשת האבות.

מה ה' ענה להם,

אחרי שעשו
תשובה וצמו וישבו
על האפר? שם
בלבם עצה טובה.
סימן שצריכים
לעשות הרבה
תשובה עד
שזוכים לעצה
טובה

וייטב הדבר בעיני אנטיוכוס המלך, וישלח ספרים לכל מדינות מלכותו, ויבואו שרי כל העמים והממלכות, וגם פילים מלובשים שריונים עימהם באו. שנית קם בגריס הרשע, ויבוא לירושלים, בקע בחומה וינתק המבוא, וישבר במקדש שלוש עשרה פרצות. וגם מן האבנים שיבר, עד אשר היו כעפר. ויחשוב בלבו ויאמר: הפעם הזאת לא יוכלו לי, כי רב חילי

ועוז ידי. ואלוהי השמים לא חשב כן.

העיקר לעניינו הוא התגובה של בני מתתיהו: וכששמעו חמשה בני מתתיהו, קמו ויבואו למצפה גלעד, אשר היה שם פליטה לבית ישראל בימי שמואל הנביא. צום גזרו, וישבו על האפר לבקש רחמים מלפני אלוהי השמים.

אז נפל בלבם עצה טובה

קראנו הכל כדי להגיע לכך. מה ה' ענה להם, אחרי שעשו תשובה וצמו וישבו על האפר? שם בלבם עצה טובה. סימן שצריכים לעשות הרבה תשובה עד שזוכים לעצה טובה. בכל אופן, לא כתוב כאן מיד מהי העצה הטובה.

המגלה ממשיכה בפירוט שמות בני מתתיהו ובברכת אביהם:

יהודה הבכור, שמעון השני, השלישי יוחנן, הרביעי יונתן, החמישי אלעזר. ויברך אותם אביהם וכן אמר:

יהודה בני, אדָּמָה אותך ליהודה בן יעקב, אשר היה נמשל כאריה.

שמעון בני אדָּמָה אותך לשמעון בן יעקב, אשר הרג יושבי שכם.

1 ורמז: תשובה עצה טובה עולה ל ברבוע (סוד הלב היהודי, כנודע) - דהיינו יהודה, בכור הבנים (שבשבתים הוא בעל התשובה ובעל הבטחון הפעיל - העצה הטובה לה הוא זוכה בזכות התשובה). השייך לנר השלישי בהקבלת גיבורי חנוכה לשמונת הנרות לקמן בפנים (נר שלישי הוא חג גאולתו השניה של אדמו"ר הזקן, ה"שבת מיהודה" בדורו).

בגריס הרשע שהגיע לארץ, הרג ביהודים וגזר גזירות. בהקשר זה מופיעים במגלה סיפורי מסירות נפש - אשה שמלה את תינוקה ונפלה עמו מהחומה, יהודים שנכנסו למערה כדי לא לחלל שבת וכולם נשרפו בפנים וכיו"ב. לאחר אירועים אלה יצאו בני מתתיהו, יוחנן וארבעת אחיו, נלחמו בבגריס ואנשיו והבריחו מהארץ אותו ואת פליטי-החרב שונתרו.

מה מסקנת בגריס? מה עצתו לאנטיוכוס? הוא אומר לו, כפי שמיד נקרא בפנים, שיש פה חמשה בני מתתיהו שאין לו סיכוי נגדם, אלא אם כן יבוא עם כל העמים, כל הפילים, כל כלי הנשק וכו'. אחרת - אין סיכוי נגד חמשת החבר'ה האלה. אנטיוכוס מקבל את העצה שלו, ובסופו של דבר גם בגריס נהרג ונשאר אנטיוכוס. את אנטיוכוס עצמו לא הרגו - הוא ברח לאיים הרחוקים והיו קוראים לו "הבורח". כנראה שעשה לו איזה תיקון, שאפשר לקרוא את המגלה על שמו - מגלה שאפילו מופיעים בה שמות ה'.

הכנת בני מתתיהו לסיבוב המלחמה השלישי

נקרא בפנים את עצת בגריס שאנטיוכוס קבל ואת תגובת בני חשמונאי:

ויען בגריס ויאמר לאנטיוכוס: אתה המלך שמת ציווי לבטל מן היהודים שבת ראש חודש ומילה, מרמה גדולה ומרד בתוכה. אשר אם ילכו כל העמים והאומות והלשונות, לא יוכלו לחמשת בני מתתיהו: מאריות הם חזקים ומנשרים הם קלים ומדובים הם ממהרים. עתה המלך, עצתי תיטב עליך, ולא תלחם באנשים מעט. כי אם תלחם בהם, ותבוש בעיני כל המלכים. לכן כתוב ושלח ספרים בכל מדינות מלכותיך, ויבואו שרי החילות, ולא ישאר מהם אחד. גם פילים מלובשים שריונים יהיו עמהם.

בכלל, מהי עצה? כתוב ש"כליות יועצות"^ח. לאיזה ספירות שייכות העצות? נצח והוד^ט. שניהם בטחון, בטחון פעיל ובטחון סביל. הנצח הוא העצה לקום ולהלחם – עצה יזומה, ליזום משהו לעשות. הוד הוא עצה לסמוך על ה', יהיה טוב, אלקים גדול – לא לעשות שום דבר (כמו חזקיהו המלך שהלך לישון על מטתו...). לא יודע אם פעם הסברנו כך, אבל מהי "עצה טובה קא משמע לך"? עצה טובה היא עצה של בטחון פעיל. כמה שהמצב 'גמור', אין סיכוי נגד כל העמים, כל האומות והפילים – צמו, ואחרי כל הצומות וכל התשובה מה העצה הטובה? מהי עצה טובה בכלל? שאף על פי כן צריך לקום ולהלחם נגדם. זהו פשוט אחד.

עוד פעם, כתוב שאחרי כל התשובה "נפל בלבם עצה טובה". גם במצב כזה צריך לקום ולהלחם. כמובן, "הוא הנתן לך כח לעשות חיל"^{יא} – בטחון פעיל שה' יתן את הכח, אבל הוא לא רוצה שעכשיו נכנע או נחפש איזו תחבולה אחרת נגדם, רק לקום ולהלחם. זו "עצה טובה". הווארט הוא ש"טובה" הולך על עצה שאני אעשה משהו – אז העצה היא טובה. אם העצה היא שמישהו אחר יעשה, ואני לא אעשה כלום – זו עצה רעה. כתוב^{יב} שעץ הוא עצה. עצה טובה מזכירה את "עץ הדעת טוב". יש "עץ הדעת טוב ורע" ויש "עץ החיים"^{יג}. יחסית, "עץ הדעת טוב ורע" היינו נצח והוד. "עץ הדעת טוב" הוא לקום ולעשות, בכל מקרה, גם כשהמצב מכה, אבוד, ו"עץ הדעת... רע" הוא בכי רע, אין לי מה לעשות בכלל, רק לסמוך על ה', שה' יעשה נס (והוא על פי הפירוש הידוע של הרב המגיד נ"ע

יוחנן בני אנְמָה אותך לאבנר בן נר שר צבא ישראל [צריך להבין מה הקשר בין יוחנן לאבנר]. יונתן בני אנְמָה אותך ליונתן בן שאול, אשר הרג עם פלישתים.

אלעזר בני אנְמָה אותך לפנחס בן אלעזר, אשר קנא לאלוהיו והציל את בני ישראל. רוב הדימויים כאן מובנים. יוצא הדופן הוא הדימוי של יוחנן לאבנר בן נר שר צבא ישראל – צריך להביא את הקשר ביניהם. בכל אופן, אחרי המעמד הזה הם יצאו לקרב בו נהרג יהודה ובסופו מצאו שגם אלעזר נהרג. כשנהרג יהודה הם חזרו מבוהלים, ומתתיהו אמר שלא יפחדו וכעת הוא יצא עמהם. נלחמו, ובסוף מצאו אלעזר שטבע בפרש הפילים.

החשמונאים יצאו חמשה וחזרו שלשה – אפשר לכוון גם כנגד ימי החנוכה, חמשה בתחלה, עד נר חמישי של חנוכה, ימי החנוכה שבחדש כסלו, ושלושה בסוף, ימי החנוכה שבחדש טבת (גם בקביעות שא' דר"ח טבת הוא ל כסלו). אם רוצים למצוא שמונה אישים של חנוכה, כנגד שמונת ימי החנוכה, הם מתתיהו – וגם אביו יוחנן, כי שניהם מוזכרים ב"על הנסים" – וחמשת בניו, ובסוף, "זאת חנוכה" היא האשה הגיבורה של חנוכה, יהודית^{יד}.

העצה הטובה – לקום ולפעול

בכל אופן, כתוב שנפלה בלבם "עצה טובה", ואז באו לאביהם שברך אותם ודמה כל אחד למישהו, גיבור בתולדות ישראל, ואחר כך יצאו לקרב. השאלה היא – מהי העצה הטובה שנפלה בלבם (אחרי הרבה תשובה, צום וכו')?

ח ברכות סא, א. ט ראה תקוני זהר תקנון מח (פה, א); תניא, אגרת הקדש טו. י פתיחתא דאיכה רבה פ"ל. נתבאר באריכות בלב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" ביאור לפרק ב (ובשיעורים עליו בשיעורי אמונה ובטחון). יא דברים ח, יח. יב זהר חדש (מרגליות) מדרש הנעלם ל, ב; קהלת יעקב ערך 'עץ'. וברבי מקומות. יג בראשית ב, ט.

לא יודע אם פעם הסברנו כך, אבל מהי "עצה טובה קא משמע לך"? עצה טובה היא עצה של בטחון פעיל

מהו מצב אבוד?

אני, כמו שאני
כרגע, לא יכול
להתמודד עם
המצב. יש עצה
טובה – להמשיך
עיבוד נשמה

של עץ החיים היינו חיים נצחיים, כשכבר הכל טוב בפועל – בחינה של "נחום איש גמזו". יש לי עפר בתוך הארגז? הכי טוב!

בכל אופן, כעת מפרשים את "עץ הדעת טוב ורע" כעצה טובה לעומת עצה לא טובה, והעצה הטובה שנפלה בלבם היא לצאת להלחם, אפילו שהמצב קשה ביותר ונראה כאבוד.

קבלת כח דממות צדיק

כאשר קוראים טוב בא עוד רעיון מהי העצה הטובה. הפסוק הבא במגילת אנטיוכוס הוא "ויברך אותם אביהם וכו'" – אולי זו העצה הטובה. העצה הזו לא נפלה רק בלבם של מתתיהו אלא בלב כולם – "נפל בלבם עצה טובה", וה"עצה טובה" היא שכדי לקום ולהלחם צריך לקבל כח, כל אחד מאתנו צריך לעבור איזה שינוי מהות, או, בלשון הקבלה, לקבל עיבוד נשמה מאיזה שרש נשמה ששייך לשרש שלי. לכך ניתן לזכות מכח הברכה של האבא – יש בכוח לעשות זאת. אחרי שצמו ועשו תשובה ובקשו רחמים מה', פתאום נפלה להם העצה הטובה שמתתיהו יכול לברך אותם והם יכולים לקבל את הברכה. יהודה בני, עד כאן היית יהודה בן מתתיהו, וכעת אני ממשיך לך את נשמת יהודה בן יעקב שנמשל לאריה; לשמעון בני אני ממשיך את נשמת שמעון בן יעקב שהרג את העיר שכם וכך הלאה.

מהו מצב אבוד? אני, כמו שאני כרגע, לא יכול להתמודד עם המצב. איך שאני – אין לי עצה להתמודד. אז לומר נואש? להרים ידים? אולי יש עצה טובה, ואכן יש עצה טובה – להמשיך עיבוד נשמה.

כתוב שה' ברא את האדם "בצלמנו כדמותנו"¹. יש הרבה פירושים מה הם צלם ודמות, ולענייננו נפרש ש"צלם" היינו מהותו

שרע לשון מלרע, מלמטה, היינו להכניע את עצמי, לשים את עצמי מלמטה, ההיפך מהוראת הנצח – "לכתחילה אריבער").

עצת "עץ החיים"

אם כן, העצות של "עץ הדעת טוב ורע" הן העצות

של הימין והשמאל, הכליה הימנית והכליה השמאלית. מה כבר יכולה להיות עצה של "עץ החיים" (שגם הוא סוג של עצה)? נצח והוד במוטבע הן כמו חכמה ובינה בשכל, "כליות יועצות". חכמה היא ימין ובינה היא שמאל – חכמה ראש קו ימין בעץ החיים של הספירות ובינה ראש קו שמאל. החכמה והבינה מתייחדות כ"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"², אבל כתוב שיש נקודה אחת של חכמה, שנקראת "קדש מלה בגרמיה"³, שמעל כל התלבשות והשפעה בבינה. נקודת החכמה הזו היא מקור קו האמצעי, בין הכתר לדעת בקו האמצעי. היות שנצח והוד משקפים את החכמה והבינה, צריך לומר שלגבי העצות יש לא רק שתי עצות, עצת ימין ועצת שמאל, אלא יש גם בחינה של נצח שלא מתחברת להוד בכלל – לא פעיל לעומת סביל, אלא משהו אחר, שצריך להתבונן מה הוא. זו גם עצה של בטחון פעיל, של נצח, אבל לא פעיל לעומת סביל, וזהו סוד "עץ החיים". "עץ החיים" הוא גילוי שכמה שהמצב קשה, אנחנו במקום שלמעלה ממנו – בחינת "כי תצא למלחמה על איבין"⁴, צריך לצאת למלחמה כאשר אתה נמצא מעל לאויב לגמרי⁵, בכלל לא באותו מישור-מציאות שהוא נמצא, אלא יחד עם ה', שמעל לזמן ומקום, ממש, בתחושת אחדות עם ה' שמעל להרגשה ש"הוא הנתן לך כח לעשות חיל", ודוק. מתוך התודעה הזו, ה"חיים"

י ד ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

טו זהר ח"ג צד, ב.

טז דברים כא, ט.

יז ראה לקו"ת עה"פ.

יח בראשית א, כו.

לפעול בכחות על-טבעיים

שני הווארטים האלה הולכים יחד: מצד אחד, "עצה טובה" היא לומר למישהו שאתה יכול לפעול, ועליך לפעול, גם במצב שנראה לך כאבוב. חשבת שאתה לא יכול לפעול? אכן, כשאתה לעצמך אינך יכול לפעול – אינך יכול להתמודד עם מצב כזה. אז איך בכל זאת לפעול? צריך להמשיך לך כח משרש נשמתך – אתה בעצמך, או הרבי שלך, אבא שלך. אז תוכל להתמודד ולנצח. הכל נועד כדי לנצח.

בעצם, זהו מה שהרבי עושה עם חסיד – רבי ממשיך לחסיד מהשרש שלו, ממשיך לו דמות. כל פעם הרבי ממשיך לחסיד איזו דמות מהשרש שלו, לתת לו כחות. לכן "שלוחו של אדם כמותו ממש"^כ, לתת לו כחות על-טבעיים להצליח במשימות שלו, בשליחות שלו.

יעקב, שמעון בן יעקב, אבנר בן נר, יונתן בן שאול, פינחס בן אלעזר = 2992 = 22 פעמים 136 (קול כו', משולש 16). יחד עם שמות חמשת הבנים, יהודה שמעון יוחנן יונתן אלעזר, 1444 = 4436 יחד עם מתתיהו בן יוחנן (המברך מעבר) = 5473 = 13 (השראה 3) פעמים 421, "נפל בלבם עצה טובה" (השראה 15, "ונח מצא חן בעיני הוי'", זאת חנוכה!) כג ברכות לד, ב ושי"ג. ראה קו"א לשו"ע או"ח רסג.

העכשווית של האדם, איך שהוא נברא, אך לפעמים לא די לו בכך והוא צריך להתדמות למישהו אחר, על דרך המצוה בתורה להתדמות אליו יתברך – "והלכת בדרכיו"^ט, "מה הוא רחום אף אתה היה רחום"^כ. כך צריך להמשיך לתוכך שרש נשמה ששייך לך ואז תהפוך לבעל כח להגשים דברים, יותר לאין שיעור ממה שיש לך כעת.

זו ההתרחשות בברכה הזו – קבלו כחות-על מתוך ברכת אבא. מה סך הכל קרה כאן? הוא ברך כל אחד כפי שרש נשמתו. אתה נקרא יהודה? תקבל כחות כיהודה וכו'. כולם מובנים, חוץ מיוחנן והקשר שלו לאבנר בן נר שר צבא ישראל. מה הקשר? אבנר בן נר הכי קשור לחנוכה, חג של נרות. "זאת חנוכה" בלשונות היפי הוא יום החן^{כא}, יום היוחנן של החג, תכלית הגילוי של נר חנוכה^{כב}.

יט דברים כח, ט.

כ מכילתא פרשת השירה פרשה ג.

כא ראה הנרות הללו מאמר "שמונת פני היפי" (ושם בעמ' 184).

כב הדימוי, ה"עצה טובה" לכל אחד מהבנים – יהודה בן

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ◆ ניתן להקביל את שמונת ימי חנוכה לסבא יוחנן, אבא מתתיהו, חמשת בניו ויהודית.
- ◆ כדי לזכות לעצה טובה צריך לעשות תשובה.
- ◆ ב"עץ הדעת טוב ורע" העצה הטובה היא לזיום ולעשות והעצה הרעה היא להמתין שמישהו אחר יעשה.
- ◆ עצת "עץ החיים" היא להיות למעלה מהקושי-האויב וכך לזכות לחיים נצחיים.
- ◆ כשהמצב נראה אבוב, עצה טובה היא קבלת ברכה, כח והשראה מדמות של צדיק השייך לשרש נשמתך.
- ◆ האדם נברא בצלם, מציאותו העכשווית, ובדמות, היכולת להתדמות לצדיק.
- ◆ רבי-משלח ממשיך לחסיד-שליח דמות ונותן לו כחות על-טבעיים לביצוע השליחות.

שיעור

זאת חנוכה תשע"ט

שלשת עיני חנוכה

קיצור מהלך השיעור

בחנוכת הבית של חתנו ובתנו, ב"זאת חנוכה", האריך הרב **בסוד החנוכה** (והנדפס כאן הוא חלקה האחרון של ההתוועדות). דיון מוכר הוא האם חג החנוכה נתקן בעיקר על **נס הנצחון** או בעיקר על **נס פך השמן**, אך פשט השם חנוכה קשור דווקא ל**חנוכת הבית** בכלל ול**חנוכת המזבח** בפרט. **פרק א** עוסק בסוד הפנימי של חנוכת המזבח, חידוש התשוקה וההתעוררות של **כנסת ישראל לדודה העליון**, וביחס בין "חֲנֻכַּת המזבח" ל"חֲנֻכַּת הבית" במשכן, במקדש וגם בחג החנוכה עצמו. הפרק חותם בארבעה דברים שאירעו בכ"ה **כסלו** ובהקבלתם לשם הוי' ב"ה. **פרק ב** מחדד את החידוש לפיו ישנם בעצם **שלשה עינים** סביבם נסוב חנוכה – נס הנצחון, חנוכת המזבח ונס פך השמן. עיקר הפרק הוא התבוננות ארוכה ויפה כיצד ניתן לזהות את השלישייה הזו חוזרת באופן שונה **בכל כחות הנפש**, מהכחות העליונים שבכתר ועד לכחות המעשה המוטבעים, תוך הבהרת החידוש בכל אחת מהחזרות.

א. חנוכת המזבח וחנוכת הבית

חנוכת המזבח על ידי בית השמונאי

חג החנוכה נקרא על שם חנוכת המזבח, כפי שקוראים ביום האחרון של חנוכה – "זאת חֲנֻכַּת המזבח ביום המשח אותו"^א ובהמשך "זאת

נרשם ע"י אית'אל גלעדי. לא מוגה. התוועדות חנוכת בית (ח"ג). זאת חנוכה, ב' טבת ע"ט – יצהר.

א במדבר ז, פד. קריאת התורה של "זאת חנוכה" מסתיימת בפרשת "בהעלתך את הנרת... יאירו שבעת הנרות ג" (במדבר ח, ב), רמז לנרות חנוכה (ראה טור או"ח

חֲנֻכַּת המזבח אחרי המשח אותו"^ב (שתי בחינות, כדלקמן).

עשרות שנים, מאז שהרבי התחיל עם הביטוי "משיח נאו"^ג, אנו מסבירים ש-**חשמונאי** אותיות

סימן תרפד). "יאירו שבעת הנרות" = 1660 = 20 פעמים 83, חנכה (כתיב חסר). "בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה", החלק הראשון של הפסוק = 2136 = 24 פעמים 89, חנוכה (כתיב מלא).

ב שם פסוק פח.

ג משנת תשמ"א (ראה סקירה על כך באתר 'קיר הניגונים').

"נקודת ציון" היא יסוד הנוקבא שמעלה מיין נוקבין, אתערותא דלתתא של כנסת ישראל כולה לה'. אם מחללים נקודה זו צריך מזבח חדש. אין חפץ אחר במקדש שכתוב עליו "חדש". צריך "מזבח חדש בציון תכין" – לשם את ה"מזבח חדש", שמעלה מיין נוקבין של הקרבנות, "בציון", נקודת ציון. אז האור יורד מן השמים בדמות "אריה דאכיל קורבנין"^א (שבחנוכה היינו דמותו של יהודה המכבי, כפי שאומר לו מתתיהו במגילת אנטיוכס: "יהודה בני אדמה אותך ליהודה בן יעקב שנמשל לאריה"^ב). זו המשכת המיין דכורין, אבל קודם צריך להיות "מזבח חדש בציון תכין".

הבטוי "מזבח חדש" קשור ל"אשה חדשה"^ג, לכל הענין של "שכינה ביניהם"^ד. שוב, ענין המזבח הוא העלאת מיין נוקבין "מזבח חדש" פירושו לחדש את תשוקת הנוקבא להעלות מיין נוקבין לבעלה. חילול המזבח הוא סוד "הודי נהפך עלי למשחית"^ה – תופעה אצל אשה שאינה מעלה מיין נוקבין לבעלה, שהמזבח מתחלל/נטמא, אז צריך לחדש את המזבח. יכול להיות מצב יותר חמור, שהאשה בכלל מאבדת את התשוקה לגבי בעלה, אינה חפצה להטהר לבעלה, ואז יש משבר בתוך המשפחה. כדי לתקן את המצב צריך לנצח את היוונים שמטמאים, את הכח יווני שמטמא את המזבח, שמקלקל את תשוקת יסוד הנוקבא, ורק אז אפשר לחדש את המזבח. בניית מזבח חדש היא על דרך יעוץ נשואין, שתכליתו לבנות מחדש את היחס, את הרצון ואת התשוקה של האשה לבעלה.

על המזבח מעלים הרבה קרבנות בשו, בהמות, והאש יורדת בדמות אריה לאכול את הקרבנות, כנ"ל. כל ענין בית המקדש הוא סגולה

משיח נאו. הרבי אמר^ו שאת המלה האנגלית NOW הוא כותב "נאו", בגימטריא "אל הוי" ויאר לנו אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח^ז. אם כן, משיח נאו היינו משיח-מזבח, סוד משיחת-המזבח ("המשח [אותיות שמחה] אתו").

במגלת אנטיוכס כתוב שניקנוד בקש מיוחנן בן מתתיהו שיקריב דבר-אחר על גבי הבמה שעשו במקום המזבח – שיקח חזיר וישחט אותו. יוחנן אמר שאם היהודים יראו אותו עושה זאת יסקלו אותו, לכן 'הוציאו כל איש מעלי'. ניקנוד הסכים, ואז יוחנן הרג אותו.

אם כן, חוץ מכל מה שאנחנו יודעים על חנוכה, שזהו חג הנצחון על היוונים שגזרו על שבת, ראש חדש ומילה, מתברר שהם גם הקריבו חזירים על גבי המזבח ובכך שקצו את עבודת הקדש. בחז"ל מכנים חזיר דבר-אחר, בגימטריא 415, חשמונאי, משיח נאו, משיח-מזבח. ה"לעמת זה" של 'סתם' משיח הוא נחש, אבל ה"לעמת זה" של משיח-נאו הוא דבר-אחר! בכל אופן, יש תקוה, שהרי "עתיד חזיר ליטהר"^ח – כנראה הוא חוזר בתשובה מכח מגלת אנטיוכס. הסוד של חשמונאי, משיח-נאו, רומז לתיקון עתידי זה.

"מזבח חדש" – חידוש התשוקה לה'

הלשון בחז"ל^ט היא ש"שקצו את המזבח" – חללו את כל המקדש וטמאו את כל השמנים, אבל שקצו את המזבח, עשו אותו מזבח לעבודה זרה. לכן היה צריך "מזבח חדש" – ביטוי שאמרנו אתמול ושלשום בתפלת ראש חדש, "מזבח חדש בציון תכין".

ציון בגימטריא יוסף^י, ה"צדיק יסוד עולם".

ד שיחת ש"פ צו תשמ"א.

ה תהלים קיח, כד.

ו על הנחש והחזיר ראה מעין גנים ח"ג פרשת שמיני.

ז מאמר חז"ל שאינו לפנינו המצוטט בראשונים ובאחרונים – עפ"י ויקרא רבה יג, ב וראה תורה שלמה שמיני פ"א אות לד (וראה עוד מעין גנים הנ"ל).

ח ראה ע"ז נב, ב.

ט שער הפסוקים ויצא, וברבוי מקומות בספה"ק.

י משלי י, כה.

יא זהר ח"ג לג, א.

יב ראה עוד על סוד הדמות בה מדמה מתתיהו את בניו בח"ב של השיעור שנדפס לעיל.

יג דברים כד, ה.

יד סוטה יז, א.

טו דניאל י, ח.

העובדה שבמזבח

החיצון מקריבים
קרבנות בשר
אומרת שבזמן
הזה כל ענין
אכילת בשר
הוא גם לצורך
התעוררות "פרו
ורבו" ורצון לזיווג,
שהלואי שתהיה
רק בקדושה

"חנכת המזבח" ו"חנכת הבית"

הביטוי "מזבח חדש" מופיע רק בתפלה, אך בתורה המזבח נקרא (שש פעמים) "מזבח הוי"כ^{כג}, בגימטריא חנוכה. סימן מובהק מהו ענינו של חנוכה. השאלה הראשונה של חנוכה, כולם שואלים, שאלה ראשונה של חנוכה, למה החג נקרא חנוכה, ולא חג הנרות, חג השמן או חג הנצחון? המלה חנוכה אומרת שהחג לא נקרא על שם

נס הנרות, שדלקו שמונה ימים בשמן שהספיק ליום אחד, ולא על שם נס הנצחון, אלא על שם משהו אחר – על שם חנוכת הבית או חנוכת המזבח.

בתורה כתוב "חנכת המזבח" ובתהלים "מזמור שיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד"^{כד}. גם שלמה המלך עשה חנוכת הבית^{כה}. שואלים בחסידות^{כו} למה משה רבינו קורא לכך "חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ" ודוד ושלמה המלך קוראים לכך "חֲנֻכַּת הַבַּיִת", שתי בחינות. התירוקן, בפשטות, שחנוכה עושים על מה שהכי חידוש. בזמן משה רבינו עיקר החידוש היה המזבח במשכן (ורמז מובהק לשייכות המזבח למשכן דווקא: **מזבח** עולה **נז**, שנות עמידת המשכן בנוב וגבעון, ו"**מזבח חדש**" עולה **שסט**, שנות עמידת המשכן בשילה^{כז}). שוב, המזבח הוא

ל"פרו ורבו"^{טז} – זו סגולת המקדש בעם ישראל^{יז}, העיקר של ברכת כהנים^{יח} ובעצם של כל העבודה במקדש. לכן מוסבר בהרבה מקומות^{יט} שהכהן הגדול הוא ה'בעלבוסטע', בעלת הבית שתפקידה להעלות את כל המיין נוקבין, כל העבודות, ובמיוחד עבודות המזבח^כ. העובדה שבמזבח החיצון מקריבים קרבנות בשר אומרת שבזמן הזה כל ענין אכילת בשר הוא גם לצורך התעוררות "פרו ורבו"

ורצון לזיווג, שהלואי שתהיה רק בקדושה. אם לעתיד לבוא לא תהיה אכילת בשר סימן שהזיווג יהיה כמו זיווג נשיקין, זיווג רוחני יחסית, שלא צריך לאכול בשר בשבילו, או שהעולם כל כך יזדכך שהנשמות החדשות שלעתיד לבוא לא תצטרכנה להוולד דרך תשוקת הבשר^{כא} (היינו שיהיה זיווג גופני, אך במדרגה יותר גבוהה ורוחנית). אך בעולם הזה אכילת בשר באה לעורר את התשוקה, וגם הזיווג נקרא בשר – "ודבק באשתו והיו לבשר אחד"^{כב} (וכן **בשר** עולה "**שכינה ביניהם**", **אני אוהב אותך** ושאר רמזי 502). לכן, עיקר החידוש בבית המקדש הוא חידוש המזבח.

יוצא ש"מזבח חדש" הוא על דרך "כי יקח איש אשה חדשה... ושמח את אשתו" – צריך "ושמח את אשתו" כדי שתמיד האשה תהיה "אשה חדשה" עם תשוקה חדשה. זהו הענין של "מזבח חדש בציון תכין".

כג ויקרא יז, ו; דברים יב, כד (פעמיים); טז, כא; כו, ד; כז, ו. בהרחבה יותר, יש חמשה שמות למזבח: "מזבח הוי"כ (= חנוכה), "מזבח חדש" ("מזבח חדש בציון תכין", ראש חדש של חנוכה כו), "מזבח העלה", "מזבח הנחשת", "מזבח החיצון" = 1665 = 5 פעמים 333, "נר חנוכה" כו' (הממוצע). ראשי התבות עולים 233, מספר האהבה האהבה, עץ החיים, אור הוי"כ, ואמצעי וסופי התבות עולים 1432 = 4 פעמים משיח.

כד תהלים ל, א. כה מלכים א, ח, סג: "ויחנכו את בית הוי"כ". וראה גם עזרא ו, טד"ז.

כו ראה גם סוף ד"ה "תנו רבנן נר חנוכה" תרנ"ט ובדברי חיים לזאת חנוכה.

כז הלכות בית הבחירה פ"א ה"ב.

טז בראשית א, כח. יז שה' ש רבה א, סט (וראה יל"ש במדבר רמז תשי). יח ראה תנחומא נשא י. במדבר רבה יא, ה. יט ראה עמודיה שבעה פרשת אמר 'שביעי', שיעור ה' ניסן ע"ב, ט"ו באב ע"ב, ז' חשון ע"ג ועוד. כ מזבח עולה חוה: חוה: חוה, בחינת נוקבא. כא ראה שיעור אור לכ"ח חשון ע"ט. כב בראשית ב, כג (כפירוש ר"אב"ט).

השראת השכינה בקדש הקדשים, שם ה' מקבל את התפלות. כל התפלות עולות ומתקבלות דרך קדש הקדשים, לא דרך המזבח.

כדי לתת כח לחידוש, שיפעל וימשיך לפעול תמידין כסדרן, צריך בהתחלה חנוכה. מהו חינוך? לתת לילד הרבה מתנות כדי שיסכים ללכת לבית ספר – זהו המשל שכתוב בחסידות^{טז}. פעם ראשונה צריך ללכת איתו, לתת לו ריבוי מתנות. בהמשך הוא יתרגל וילך מעצמו, אבל בפעם הראשונה צריך לתת לו הרבה מתנות כדי שיסכים ללכת לבית ספר. אותו דבר לגבי המזבח – כדי שהמזבח 'יתרגל' להעלאת מין נוקבין צריך קודם לתת לו הרבה מתנות, שיעשה את עבודתו.

חיבור המקיף והפנימי בבית

הזכרנו שכתוב "זאת חנכת המזבח ביום המשח אתו" ו"זאת חנכת המזבח אחרי המשח אתו". מה ההבדל?

מסבירים^{לה} ש"ביום המשח אתו" היינו המשכת אור מקיף, הרמוז בקערות הכסף שהביאו ובכף הזהב המלאה קטרת. קטרת מקטירים תמיד רק על המזבח הפנימי, מזבח הזהב (שנקרא גם מזבח הקטרת), אבל כאן, בחנוכת הנשיאים, הקריבו קטרת גם על המזבח החיצון, בהוראת שעה, כדי לחנך אותו. קטרת שייכת לחוש הריח, אור מקיף.

לעומת זאת, "אחרי המשח אתו" היינו המשכת אור פנימי, על ידי הקרבנות. קרבנות הם אכילה, והם כוללים שתי בחינות – "אכילת מזבח" ו"אכילת אדם"^{לז}. גם בחנוכת בית שעושים היום נוהגים לעשות סעודה, לאכול,

העלאת מין נוקבין שלא היתה קודם – זהו היה עיקר החידוש, ולכן אצל משה רבינו נקרא "חנכת המזבח". בהמשך, כשזוכים לבנות בית עולמים, מקום מיוחד וקבוע להשראת שכינה גם כשאין שם מזבח ועבודה, עיקר החידוש הוא הבית ולכן עושים "חנכת הבית".

הרבי מסביר^{כח} שהבטוי "חנכת המזבח" הוא על דרך דעת הרמב"ם^{כט}, שעיקר המקדש הוא המזבח, אתערותא דלתתא, וממילא מובן שהביטוי "חנכת הבית" הוא על דרך דעת הרמב"ן^ל שעיקר תכלית "ועשו לי מקדש"^{לא}, "בית קדושה"^{לב}, הוא לצורך השראת השכינה, ו"שכנתי בתוכם"^{לג}. אפשר לקשר זאת למטרה העתידה של המקדש – "ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים"^{לד} – לאו דווקא הקרבנות אלא התפלה. גם בתפלת שלמה המלך בחנוכת הבית העיקר היה שה' יקבל את התפלות שמתפללים בבית המקדש. תפלה עצמה היא

עבודה מלמטה, אבל ה' שורה שם כדי לקבל את התפלות – "ביתי בית תפלה" – ועיקר

מהו חינוך? לתת לילד הרבה מתנות כדי שיסכים ללכת לבית ספר – זהו המשל שכתוב בחסידות. פעם ראשונה צריך ללכת איתו, לתת לו ריבוי מתנות. בהמשך הוא יתרגל וילך מעצמו, אבל בפעם הראשונה צריך לתת לו הרבה מתנות כדי שיסכים ללכת לבית ספר

כח ראה לקו"ש ח"כ עמ' 632. אג"ק חכ"ח אגרת יתריח. כט ראה תחלת הלכות בית הבחירה; ספר המצוות מ"ע כ. ל ראה פירושו בתחלת תרומה וכן בדברים י, א. לכללות הענין ראה פרקי מועדות (לר"מ ברויאר) ח"ב, "קדושת ירושלים והמקדש"; מלכות ישראל ח"ג מאמר "המזבח וההיכל".

לא שמות כה, ח.

לב רש"י שם.

לג ישעיה נה, ז.

לד תו"א כט, ד ובכ"ד.

לה תורת שמואל תר"ם ח"א ד"ה "זאת חנכת המזבח" (וראה גם לקוטי תורה נשא ד"ה "זאת חנכת המזבח").

לו זבחים יג, ב. אכילת מזבח (518, 14 פעמים 37, יחידה) אכילת אדם (506, 22 פעמים 23, חיה) = 1024, 32 ברבוע, היינו מדות המזבח! ממוצע כל תבה = 256, 16 ברבוע = אהרן, המקריב והאוכל. 1024 = 2 פעמים 512 ("נושא הפכים", "אנכי מי שאנכי" כו') = "להדליק נר חנכה".

כשקורה נס גדול,

אני מפשפש
במעשי ורואה
השגחה פרטית
- אם קורה לי נס
ביום הזה, ואני
נזכר שלפני כך
וכך שנים קרה
משהו באותו יום
ממש, ולא שמתי
לב לחגוג אותו עד
עכשיו, אז "חוזר
ונעור" (סוד חן
דחנוכה) שצריך
לחגוג אותו ביתר
שאת

שמגיעים לבית צריך לעבוד את ה', והעיקר הוא חנוכת המזבח (שענינו העבודה, כנ"ל). ההגעה לבית היא כבר שלב חדש - "מזמור שיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד". כתוב שחנוכה הוא גם על שם חנוכת המזבח וגם על שם חנוכת הבית - היו צריכים לחנוך הכל מחדש, כי טמאו את כל הבית ואת כל כלי השרת ואת הכל היה צריך לחנוך מחדש. בכל אופן, העיקר הוא מה שקוראים בתורה - "זאת חנוכת המזבח".

היעב"ץ, רבי יעקב עמדין, כותב במור וקציעה^מ משהו שהרבי מפקפק בו^כ - אבל הוא כל כך יפה, כל כך מכוון, שצריך לתרץ אותו: הוא כותב

שמצאתי טעם חדש למהות החג חנוכה, גם לפי הרמז של **חנוכה** אותיות **חנוכה**, כ"ה כסלו^{מא}. הוא אומר ש-213 שנה קודם, בתחלת בית שני, כתוב בחגי הנביא שגמרו לייסד את הבית בכ"ד כסלו והתחילו את עבודת הקרבנות בכ"ה כסלו. כלומר, מפורש שחנוכת המזבח של בית שני היתה בכ"ה כסלו - פסוק מפורש, פלאי פלאים. אומר היעב"ץ שהנס עורר מחדש את השמחה של חנוכת הבית, חנוכת המזבח, של בית שני - שהיתה 213 שנה קודם.

שואל הרבי, איך יכול להיות? הרי אם יש ענין לשמוח ביום הזה בגלל חנוכת המזבח של בית שני, היו צריכים לשמוח 213 שנה - לא מצאנו שעשו כלום מהיום הזה עד אז, ופתאום עושים?! זו קושיא של הרבי, אבל לכאורה אפשר לתרץ שיש דבר שכבר קיים במציאות אך חשיבות ענינו מתגלה רק בהמשך הדורות. אדרבא, כשקורה נס גדול, אני מפשפש במעשי ורואה השגחה

והשלחן שאדם אוכל עליו בביתו הוא המזבח שלו^ל. אז בעצם, כשאוכלים כאן בחנוכת הבית - מצוה לאכול, לאכול הרבה, "כל המרבה הרי זה משובח" - זו גם אכילת מזבח וגם אכילת אדם, שתי בחינות אכילה שמתחברות יחד.

כתוב ש"כל אדם שאין לו בית אינו אדם"^{לח} - בית נועד כדי לחבר את המקיף עם הפנימי, זהו הווארט בחסידות. את הקטרת (המקיף) מחברים עם הקרבנות (הפנימי) באמצעות השמן, אבל לא שמן המנורה אלא שמן המשחה (השמן הנוסף שיש במקדש). גם "ביום המשח אתו" וגם "אחרי המשח אתו"

מתייחסים לשמן המשחה. שמן המשחה הוא בעיקר משקה, אבל יש בו גם ריח טוב - הוא לוקח את ריח הקטרת וממשיך אותו בפנימיות. כידוע, שרש כל ממוצע גבוה משני הדברים שהוא מחבר. **המשחה**, בגימטריא **משיח** - הוא לוקח את הקטרת, האור המקיף, ושם אותה על המזבח החיצון, מקום אכילת המזבח ואכילת האדם את הבשר שבקרבן, אור פנימי^{לט}.

מור וקציעה: כ"ה כסלו - יום חנוכת בית שני

אמרנו שעיקר החידוש בזמן משה היה "חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ" ועיקר החידוש אצל דוד ושלמה המלך הוא "חֲנֻכַּת הַבַּיִת", בית עולמים. גם לפני

לז ברכות נה, ב. וראה גם אבות פ"ג מ"ג.
לח ראה יבמות סג, א.

לט קטרת (מקיף) שמן (המשחה ממקיף לפנימי) מזבח (פנימי) = 1156 = 34 ברבוע, הממוצע של שלשת פסוקי האור, בתורה בנביאים ובכתובים, שהמבנה שלהם זהה - 6 מלים 231 (זיו) אותיות: "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" (בראשית א, ג), "בית יעקב לכו ונלכה באור הוי'" (ישעיה ב, ה), "אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה" (תהלים צז, יא).

מ או"ח סימן תרע.

מא כה כסלו = מצוה, רמז ל"נר מצוה" (משלי ו, כג).

בריאת העולם כנגד החכמה, כמובן – "בראשית" היינו "בחוכמא"^{מו}, "כלם בחכמה עשית"^{מז}; משכן משה הוא בסוד "משה זכה לבינה"^{מח}; חגי ר"ת חסד-גבורה-יסוד, כנודע, עיקר מדות הלב, ז"א; חידוש המקדש בימי חשמונאי היינו בחינת מלכות – בכך זכו למלכות, כלשון חז"ל "מלכות בית חשמונאי"^{מט}; נבואת חגי והחשמונאים הולכים יחד – כמו שאומר רבי יעקב עמדין – "זהגגלת"^נ. "הנסתר" הן י"ה, ששתיהן 'בכח' – בפועל לא קרה כלום בעולם התחתון אצל משה רבינו, היה רק בכח, בממד הרוחני, וה"בכח" הראשון הוא הזיווג שהוליד את העולם. ולסיכום:

י עיבור העולם

ה גמר מלאכת המשכן

ו חנוכת בית שני

ה חנוכת המזבח והמקדש בימי החשמונאים

ב. שלשת עיני חנוכה: שמן, מזבח, נצחון שלשה עינים בחנוכה

נחזור לנקודה העיקרית: מה יוצא מכל העיני? עד היום חשבנו שחנוכה הוא שני נסים, עד כדי כך שיש אפילו קצת מתח ביניהם (ויש גם שיחות של הרבי בענין^{נא}), מהו עיקר נס חנוכה – נס נצחון המלחמה נגד מלכות יון או נס השמן והנרות? אבל, בפשט, החג נקרא על שם משהו שלישי שלגמרי קובע ברכה לעצמו – חנוכת המזבח או חנוכת הבית. זהו חידוש. בהמשך מגלת אנטיוכס כתוב עוד משהו יפה – שאחרי הנצחון נכנסו למקדש והתחילו לטהר את הכל. כמה זמן לקח להם? עוד פרט שלא יודעים

פרטית – אם קורה לי נס ביום הזה, ואני נזכר שלפני כך וכך שנים קרה משהו באותו יום ממש, ולא שמת לי לב לחגוג אותו עד עכשיו, אז "חוזר ונעור" (סוד חן דחנוכה) שצריך לחגוג אותו ביתר שאת, "על פי שני עדים", השגחה מופלאה. לכן הווארט של רבי יעקב עמדין הוא באמת מאד יפה, יפהפה.

בכלל, במגלת אנטיוכס כתוב שכל המרד היה שנה אחת – שנה שעבודת המקדש היתה בטלה. אחר כך, כשחדשו אותה, כמה זמן נמשך המקדש עד חורבן בית שני? עוד 206 שנים. הסוד של חנוכה הוא אור – שנת המלחמה היא ה"א של האור, ה'בכח', ואחר כך, אחרי הנצחון ונר המנורה, הנס-האור נמשך עוד ז' שנים. הבית עמד 420 שנה, אז לפני האור היו 213 שנה, כנ"ל.

ארבעת אירועי כ"ה כסלו

לדברי היעב"ץ יש גם סמך בחז"ל: כתוב במדרש^{מב} שחנוכה הוא תשלום על כך שבימי משה מלאכת המשכן נגמרה בכ"ה כסלו וחנוכת המשכן נדחתה עד לקרבנות הנשיאים החל מר"ח ניסן. העם נעלב, שמא נמצא פסול במעשה ידינו, וה' אמר שישמור את אותו התאריך לחנוכה (וזאת הסיבה גם לקריאת קרבנות הנשיאים בחנוכה^{מג}). יוצא מפורש שחג החנוכה מצטרף לשמחה קודמת שטרם באה לידי גילוי.

לאור זאת, מתבקש להוסיף עוד דבר שאירע בכ"ה כסלו – עיבור העולם. העולם נברא (לשון יציאה לבר, לידה) בכ"ה אלול, ותשעה חדשים קודם חל כ"ה כסלו^{מד}.

אם כן, ישנם ארבעה דברים הקשורים ל-כה כסלו^{מה}: יום העיבור של העולם, גמר מלאכת המשכן בימי משה רבינו, התחלת הקרבנות נביא חגי וחנוכה.

ארבעת האירועים מכוונים כנגד י"ה-ז"ה:

מב פסיקתא רבתי פרשה ו.

מג טור או"ח תרפד.

מד ראה בני יששכר כסלו-טבת ד, קיא באופן אחד.

מה ד פעמים כה (5 ברבוע) עולה 100 (10 ברבוע).

מו תרגום ירושלמי בראשית א, א.

מז תהלים קד, כד.

מח ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א.

מט שבת כא, ב ובכ"ד.

נ דברים כט, כח.

נא לקו"ש חכה" חנוכה שיחה א, ח"ל חנוכה שיחה א.

בפשט, החג נקרא על שם משהו שלישי שלגמרי קובע ברכה לעצמו – חנוכת המזבח או חנוכת הבית

הבדלה־המתקה¹³: הנצחון הוא הכנעה של קליפת יון. חנוכת המזבח היא הבדלה מן הטומאה, בטהרת וחידוש המזבח. נס הנרות הוא המתקה, "כי מתוק האור"¹⁴, ובו עיקר גילוי האלקות, בחירת ה' בישראל וחבתו אליהם. כמו שאמרנו, שני האחרונים מקבילים

– בזמן נס הנרות מטהרים את הבית המקדש – מתאים לכך שבסוד חשׁ-מל־מל ההבדלה וההמתקה הן כפל של "מל".

אם רוצים למקם את שלשת הענינים בספירות, אפשר לעשות זאת ברמות שונות. הספירות מתחלקות לשלשה קוים, כאשר בכל רמה של הנפש יש שלש ספירות – נצח־הוד־יסוד במוטבע, חסד־גבורה־תפארת במורגש וחכמה־בינה־דעת במושכל. גם בכתו, שמעל ההתחלקות לשלשה קוים, ישנם שלשה ראשים (ג רישין שבכתר).

זו התבוננות שלמה שכדמוני לא עשינו אף פעם, כי אף פעם לא חלקנו את חנוכה לדריי דינים, פשוט גמור. עשינו משהו דומה – אבל מאד מענין שהקבלות יוצאות אחרת – בענין הכנעה־הבדלה־המתקה, יסוד היסודות של החסידות, בשלישיות הספירות בביאורים שלנו למאמר "הרכבת אנוש בראשנו". נעשה את ההקבלות בכל הרמות:

נה"י: נצחון־מזבח־שמן

איפה נשים את הנצחון? פשוט – שייך לספירת הנצח.

מה לגבי חנוכת המזבח, "מזבח חדש בציון תכין"? בקבלה¹⁵ המזבח הוא המלכות בכלל ויסוד המלכות בפרט, כנ"ל שציון היינו יסוד

נד כש"ט (קה"ח) אות כח.
נה קהלת יא, ז.

נו ראה פרדס רמונים שער כב פ"ד; ספר הליקוטים וישב פמ"ח; קהלת יעקב ערכים 'כבש' ו'מזבח' (אות ד); שעת רצון על זרר ח"ג ל. א.

– כתוב¹⁶ שלקח להם שמונה ימים לטהר את בית המקדש. בשמונת ימי חנוכה קורים שני דברים במקביל – מטהרים את כל המקדש וכליו, ותוך כדי כך דולק אור באופן נסי. חנוכה (על שם חנוכת המזבח וחנוכת המקדש), אם כן, נקרא על שם

מעשה שלכאורה אינו נס - חנוכת הבית היא מעשה טבעי. הנס היה שנצחו ואחר כך היה נס של הנרות, אבל ביני וביני, תוך כדי נס הנרות, יש עוד פעולה שאנחנו עושים – ופעולה זו כל כך חשובה שעל שמה נקרא החג חנוכה.

אם כן, יש שלשה דברים, 'דריי דינים' של חנוכה, לא רק שנים – שני נסים ופעולה שלנו. נס הנצחון הוא נס, אבל נס יחד עם "עצה טובה", שאנחנו קמים ועושים מלחמה¹⁷ – זהו נס, ה' מסייע בדרך נס, "ואלקי השמים לא חשב כן" – והנרות הם נס גמור, אחרי שמצאו את פך השמן הטהור חתום בחותמו של כהן גדול. אבל יש גם פעולה, והחג נקרא דווקא על שם הפעולה, שמחנכים את בית המקדש.

הרבי מאד אהב שלשה דברים, יותר משני דברים, אבל פלא שלא ראיתי באופן מודגש שחנוכה הוא שלשה דברים. תמיד הוא שני דברים. הרבי כן אומר שכל פעם שיש צווי דינים יש איזה עימות ביניהם, ו"הכתוב השלישי" מכריע ביניהם ועושה שלום. כדאי שיהיו שלשה דברים – אז הרבה דברים מסתדרים, 'נופלים' במקום הנכון.

חבנה שלשת הענינים

הסימן לשלשת הענינים הוא (מלמעלה למטה) **שמן** – ראשי תבות **שמן**, **מזבח**, **נצחון**. מלמטה למעלה, יש כאן תהליך של הכנעה־

נד מגלת תענית: "היו מתעסקים בו שמונה ימים".
נג כפי שהתבאר באריכות בחלקו הקודם של השיעור – נדפס לעיל.

225, הוד ברבוע. "והודי נהפך", אבל הוא עתיד להתהפך בחזרה. באמת כתוב ש"כל הקרבנות בטלים חוץ מקרבן תודה"^{סב} – פשט, בחז"ל, ש"תודה נזבח", המזבח רק בשביל להודות, רק התודה תשא. יתר על כן, הסנהדרין יכולה לבוא ולבטל לגמרי את הקרבנות מן החי^{סג} (או בכחם לבטל מצות עשה ב"שב ואל תעשה"^{סד}, או על ידי שימנו וידרשו דרשה אחרת^{סה} או כחלק מ"מצוות בטלות לעתיד לבוא"^{סו} בתחית המתים^{סט}). כנראה שלפני שנגיע לצורך להקריב חזירים – יבטלו לגמרי, כבר נהפוך להיות צמחונים (כאשר יתגלה בכל אחד ואחת מאתנו הניצוץ של משיח שבו – "צמח שמו"^{סז}) ואף נחדל לגמרי מאכילה^{סט} (כאשר הגוף יתקיים באופן נצחי ללא אכילה ושתיה, לאחר תחית המתים).

אם שני אלה הם נצח והוד, מה לגבי המנורה? סתם כך, כמו שתיתכך נסביר, המנורה בימין, "מנורה בדרום" – בחדסד ("אברהם התחיל להאיר"^{סז}) וגם בחכמה ("הרוצה להחכים ידרים"^{סח}). אבל בנה"י המנורה^{השמן} ביסוד. מתי ספירת היסוד מכונה שמונה? חנוכה הוא שמונה ימים בגלל שבירת עושים לשמונה ימים. מתי יסוד הוא השמיני? את שמונת הנרות מכוונים

המלכות והקרבנות על גבי המזבח הם העלאת מיין נוקבין של הנוקבא. אבל זו גם "חנכת הבית" – באיזה ספירה בית המקדש וכליו בכלל? "וההוד"^{טז} זה בית המקדש^{נח}. במעוז צור אומרים "ושם תודה נזבח". בשביל מה המזבח? אחרי נס הנצחון קבעו את הימים האלה בהלל^{טז} והודאה. הראשונים כותבים שהקרבנה על המזבח היא ביטוי ההודאה – "תודה נזבח". לכן, חנוכת הבית, כולל חנוכת המזבח, עיקרה הוד – להודות, להלל ולהודות לקב"ה על הבית.

בכלל, צריך לטהר את המזבח. הטהרה מהטומאה היא פעולה שלנו. בצבא יש הרבה סוגי חיל – יש חיל שנלחם בקרב ויש חיל מיוחד שאחרי הקרב עושה נקיון וטהרה. באיזה ספירות הם? חיל הקרב בנצח, מנצחים, והחיל של הנקיון והטהרה אחרי הנצחון בהוד. נמצא שבספירות נה"י (חלק המוטבע שבנפש) חנוכת המזבח היא בהוד, "אייה [המלכות המעלה מ"ן, המזבח] בהוד"^{טז}. שוב, צריך לטהר כי שקצו וטמאו את המזבח בהקרב דבר-אחר לעבודה זרה – עבודה זרה ודאי בהוד, "הודי נהפך עלי למשחית"^{טז}, "כל היום דוה"^{טז}. כמה שוה חזיר?

נד דברי הימים א' כט, יא.

נח ברכות נח, א.

נט לגבי חנוכה ישנה תופעה יוצאת דופן בגמרא, שחז"ל (שבת כא, ב) שואלים "מאי חנוכה?" – שאלה שלא קיימת לגבי שום מצוה או חג. כמו שנאמר "מאי האי", מה זה?! כאילו שלא ידעו מה קרה בחנוכה. בטח יש איזה סוד בביטוי "מאי חנוכה". "מאי חנוכה" שוה ב פעמים "מאי האי". המלה "מאי" רומזת לביטוי יפה בתהלים (יח, ד) – "מהלל אקרא הוי". לפי זה, "מאי חנוכה" אומר שזהו החג של "מהלל אקרא הוי" (הלל של חנוכה, כנ"ל).

"מאי חנוכה" עולה בינה בינה, "רקיעא תמינאה" ("בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים"). המושג שאלה – "מאי?" – קשור לספירת הבינה, "בינה דקיימא לשאלה", כמבואר בזהר (ח"א, א, ב) על הפסוק "מי ברא אלה" (ישעיה מ, כו). בענינו, שאלת הבינה היא "מאי חנוכה?". שמונת ימי חנוכה הם ז פעמים חנוכה ועוד "זאת חנוכה" = 1072 = 8 (ממוצע) פעמים 134, "מאי חנוכה" (בינה בינה). על ספירת הבינה נאמר "לא זז מחבבה עד שקראה אמיי", אותיות מאי.

ס שער הכללים שער א פ"א, ובכ"ד.

סא איכה א, יג.

סב ויקרא רבה ט, ז; כז, יב; תנחומא אמור יד.

סג ראה פנקסי הראי"ה (הוצאת מכון הרצי"ה) ח"א א:ח, שם העלה את כל האפשרויות המנויות בפנים בסוגריים ואף 'הציע' סיוע מן המקרא לשינוי הפסיקה לכתחילה (וכן כתב שם, ובכ"ד, שאפשר לפרש שדוקא לחמי התודה, שמן הצומח, הם שיוותרו מכל הקרבנות, עיי"ש).

סד ראה יבמות פט, ב ואלך (ודוק שם צ, א שהדוגמה היא בנוגע לעקירת אכילת בשר הקרבנות).

סה ראה רמב"ם הלכות ממרים פ"ב הלכות איב (וראה באריכות שיחת יום ב' דחג השבועות תשנ"א, ובפרט סעיף ז והנסמן בו).

סו נדה סא, ב.

סז תניא אגה"ק כו.

סח זכריה ו, יב.

סט שהרי ככל שמתקדמים לגאולה, משלבים טבעיים לשלבים נסיים יותר, עבודת הביורים מסתיימת והולכת, ואכמ"ל.

ע שמות רבה טו, כ.

עא ב"ב כה, ב.

בחינת תפארת (שם התפלה היא בסוד רחמי, רחמים, פנימיות ספירת התפארת).

חב"ד: שמן־מזבח־נצחון
איך בחב"ד? בחב"ד ובג' רישין שבכתר יהיה עיקר החידוש. נשים לב שבכל מקום הדברים משתנים, וכך יוצא בפשט. חשוב בהתבוננות הזו שההקבלות הן מאד פשט, אבל המיקום בקיום

משתנה לגמרי.

"הרוצה להחכים ידרים" – מנורה בדרום, פשוט שנס הנרות הוא החכמה, האור. "אין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד"⁹ – הראיה היא החכמה.

מה הבינה? "ההוד' זה בית המקדש", ובחב"ד הבית הוא הבינה – "בינה עד הוד אתפשטת"^{9א}. בחב"ד החכמה כמו החסד, בקו ימין, אבל הבינה כמו ההוד, במוטבע. עושים חנוכת בית עם אוכל, עם "אכילת מזבח" ו"אכילת אדם" – למה? בגלל הנרות או בגלל הנצחון? לא. כתוב בפירוש בראשונים^{9ב} שדווקא הטעם השלישי הוא הטעם לאכילה ושמחה. עושים שמח בחנוכה בגלל טעם חנוכה, חנוכת המזבח, מקור החגיגה והשמחה – כמו שמחנכים את המזבח עם ריבוי קרבנות, המון אוכל. לא הנצחון ולא המנורה הם אכילה ושתייה, אלא המזבח. השמחה היא באמא^{9ג}, "אם הבנים שמחה"^{9ד}. במוחין ההקבלה הפשוטה של "אורה [נרות המנורה] ושמחה" היא לאבא ואמא. יוצא חידוש חשוב, שנצחון המלחמה בדעת. זהו חידוש שבביל בחורי ישיבה במיוחד. איפה הנצחון בחב"ד? לא בחכמה ולא בנינה אלא

יש הרבה כוונות במזיגת השמן לנר חנוכה, והכוונות הן של תיקון הברית (בסוד שם ביט, שמן באתב"ש). היום קונים הכל מוכן, קצת חבל

לבינה עד מלכות, שמונה לשונות יפיטב, אבל הברית היא מ"יסוד אבא ארוך עד יסוד ז"א"^{9ג}, שמונה ספירות מחכמה עד יסוד שמן במוחין הוא פנימיות אבא ובמדות ה"זרעא חייא", "זרע אמת"^{9ד}, של היסוד.

צריך לומר שיש משהו במנורה שהיא תיקון הברית. מדליקים לו נרות כנגד לו צדיקים וכל צדיק מספר את

הסיפור שלו^{9ה} – מה הסיפור? בזכות מה הוא מאיר? בזכות שמירת הברית שלו. זו הכוונה במזיגת השמן. יש הרבה כוונות במזיגת השמן לנר חנוכה, והכוונות הן של תיקון הברית (בסוד שם ביט, שמן באתב"ש). היום קונים הכל מוכן, קצת חבל.

שוב, בתוך הנה"י נכוון שיש נצחון בנצח, טהרת וחנוכת הבית והמזבח בהוד ונס הנרות ביסוד, נס של "ועמך כלם צדיקים"^{9ו}, שמן הברית.

חג"ת: שמן־נצחון־מזבח

איך בחג"ת? כבר אמרנו ש"מנורה בדרום", בחסד. קודם שמנו ביסוד, כעת בימין, המנורה בימין.

מהי הגבורה? הנצחון – פשוט. הגבורה היא שרש הנצח, "שכל את ידיו"^{9ז}.

מהי התפארת? חנוכת הבית, "כתפארת אדם לשבת בית"^{9ח} – אדם יושב בבית והבית עושה אותו אדם, אדם במדת התפארת (ו"שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון"^{9ט}). חנוכת המזבח יותר מתאימה להוד וחנוכת הבית יותר

עב ראה הנרות הללו מאמר "שמונת פני היפי".

עג עץ חיים שער הכללים פ", ובכ"ד.

עד ירמיה ב, כא.

עה ראה הנרות הללו מאמר "על צדיקים וגבורים".

עו ישעיה ס, כא.

עד בראשית מח, יד.

עח ישעיה מד, יג.

עט ב"ב נח, א.

פ נוסח "הנרות הללו".

פא ע"פ הקדמת תקוני זהר (א, ד).

פב מרדכי הארוך (הובא בדרכי משה או"ח תרע) עפ"י מגלת תענית (פ"ט) ואור זרוע ומדרש רבתי בהעלותך.

פג "מזבח חדש" עולה ט פעמים אם, "אם כל חי" (בראשית ג, כ).

פד תהלים קיג, ט.

הקדש ולפעמים כתוב גם חנוכת המנורה, הכל צריך לחנך.

לפי זה, איפה המלחמה? באמונה. כמו שאמרנו במוחין שהמלחמה היא בדעת, בכתר המלחמה היא ברדל"א, באמונה – אמונה נגד אמונה, אמונה קדושה נגד אמונה טפלה. אלה שאוהבים דווקא לקשר את חג החנוכה לנצחון המלחמה – בסוף רואים שהם צודקים. מה הנקודה העיקרית של המלחמה, שהיא בעצם הנקודה העיקרית של הכל? מסירות נפש בפועל ממש על אמונת ישראל. נס הנרות הוא תוצאה – ה' עושה, ה' בסדר, הוא עושה לנו נס בנרות. טהרת־חנוכת המזבח זו דאגה שלנו כדי לעבוד את ה' בביתו תמידין כסדרן מדי יום ביומו. אבל מסירות הנפש, שהיא ה"עצה הטובה" שנפלה בלב בני מתתיהו להלחם באה מהאמונה. ליד הנרות אומרים־שרים "עצתו אמונה, פעולתו אמת" (אחד השירים שיש הנהיגים לשיר ליד הנרות, אני מקוה שכולם שרים אותו...) – מקור העצה הטובה הוא האמונה, עצה להלחם על האמונה. אם נלחמים על האמונה, ה' נותן לי את התענוג להסתכל באור שמתגלה מתוך מסירות הנפש שלי, וגם נותן לי את הזכות לקיים את מצוותו בשלמות, "ושם נעשה לפניך כמצות רצונך", עושים לה' "דירה בתחתונים" כרצונו יתברך.

אמונה־תענוג־רצון הם גם אברהם־יצחק־יעקב^ט, רק שבמוחין אברהם היה המנורה וגם במדות הוא היה המנורה, אבל בכתר אברהם הוא המלחמה – המלחמה על האמונה. איפה הוא נלחם? קודם הוא נלחם עם אביו (בכלל, מהאבא יורשים אמונה), שבר את הפסלים שלו, אח"כ הוא נלחם עם המלכים. הוא נלחם ונצח, והרמב"ן כותב שמלחמה זו רומזת למלחמות של מלך המשיח. כמו שאמרנו, יון עדיין לא נגמר – קיים עד משיח. צריכים דעת נגד דעת

בדעת. המלחמה היא על "דעת קדושים" – דעת תורתנו הקדושה. דעת היא השקפה. דעת היא התקשרות – התקשרות לנקודת האמת של התורה, נגד דעת היונים. הדוגמה הכי פשוטה – אם דעת היונים שהעולם קדמון, דעת תורה הפוכה, שהעולם נברא. עיקר המלחמה והנצחון הוא בדעת – דעת תורה נגד דעת יון. שוב, החידוש החשוב הוא שבדעת ממשיכים להלחם נגד יון. בשביל דעת צריך להיות אדם, "אתם קרויים אדם ולא אומות העולם קרויים אדם"^פ, שהרי "אל אחר אסתריס ולא עביד פירין"^פ, אין לו דעת.

ג' רישין שבכתר: נצחון־שמך־מזבח

שלשת הראשים שבכתר הם כנגד הכחות אמונה־תענוג־רצון. איפה אור המנורה? מה התענוג של החג הזה? צריך חוש חסידי – התענוג הוא להסתכל בנרות^ט. התענוג הוא "רישא דאין", "אין לנו רשות להשתמש בהן" – לא תענוג של שימוש, אלא של "לראותן בלבד". מצד אחד, הרבי אומר שכל נר חנוכה הוא "על פתח ביתו מבחוץ", להאיר את החוץ, ומצד שני אומר שעיקר המצוה הוא לא ה"פרסומי ניסא" אלא עצם הדלקת האור, להסתכל על האור, גם בלי פרסומי ניסא, ופרסומי ניסא היינו תוספת יוקר של חנוכה^פ. התענוג של חנוכה הוא רישא דאין, המנורה.

חידוש העבודה הוא "ושם נעשה לפניך... כמצות רצונך". היונים חללו ושקצו וטמאו, והמקום שדואגים לטהר הוא הרצון – "כמצות רצונך", לקיים מחדש את מצוות המקדש, על ידי חנוכת המזבח, חנוכת הבית, חנוכת כל כלי

פה 'במות סא, א; זהר ח"ב פו, א.

פו ע"פ זהר ח"ב קג, א.

פז לשון חז"ל (שבת כא, ב) המדויקת לגבי מצות נר חנוכה היא "מששקע החמה [נר חנוכה] עולה החשך] עד שתכלה רגל מן השוק... מצוה להניחה על פתחו מבחוץ" = 4232, רבוע הכפול של 46, וממילא עולה ח פעמים 23 ברבוע, תענוג, כידוע.

פח ראה לקו"ש ח"א שיחת חנוכה סעיף ה ואילך.

פט סוד ה' ליראיו שער א פ"א (ומבואר בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' סד ואילך).

אמונה נצחון תענוג שמן רצון מזבח		חכמה שמן
בינה מזבח	דעת נצחון	חסד שמן
גבורה נצחון	תפארת מזבח	נצח נצחון
הוד מזבח	יסוד שמן	
	מלכות מזבח	

ואמונה נגד אמונה. אז זוכים גם לתענוג ורצון, ולכל המדות.

סיכום

אם כן, זהו עיקר הדרוש להבנת שלשת הממדים של חנוכה, ואיך בכל שלישיה שלשת הטעמים מצטרפים בצירוף אחר. איפה היה רק הנצחון? בכתר – אמונה (אברהם); במוחין – דעת (יעקב); במדות – גבורה (יצחק); במוטבע – נצח (אברהם). יפה שהסדר הוא אברהם, יעקב ויצחק, ובסוף שוב אברהם, "נעוץ סופן בתחלתן".

נשלים את המלכות: הפשט של המלכות הוא המזבח, הבית, "איהי בהוד", אבל המלכות מקבלת מכולם. הבית העליון הוא בינה והבית התחתון מלכות, "הא בהא תליא". ולסיכום:

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ◆ **חשמונאי** (אותיות **משיח נאו**) הוא סוד **משיח-מזבח** (משיחת המזבח) וטהרתו מהקרבת **דבר-אחר**.
- ◆ טומאת המזבח בידי יון גורמת להפסקת העלאת המ"נ מהמזבח ולכן נדרש "מזבח חדש בציון תכין" – חידוש התשוקה והתעוררות של כנסת ישראל.
- ◆ חידוש המזבח בין בני זוג הוא יעוץ נישואין המעורר מחדש את האהבה וההשתוקקות בין האיש ואשתו.
- ◆ חנוכת המזבח מדגישה את עבודת האדם וחנוכת הבית את השראת השכינה.
- ◆ תכלית הבית היא לחבר את המקיף (ריח הקטרת) עם הפנימי (אכילת הקרבנות).
- ◆ הנצחון וכינון מלכות בית חשמונאי הם מיצוי פוטנציאל השמחה של כ"ה בכסלו – מקודם בריאת העולם, דרך השלמת מעשה המשכן ועד לחידוש העבודה בבית שני.
- ◆ נצחון המלחמה הוא הכנעת קליפת יון; חנוכת המזבח היא הבדלה מטומאת יון; נס פך השמן הוא המתקה של גילוי אור ה' בעולם.
- ◆ לצדי נס הנצחון (בהתעוררות שלנו להלחם) ונס פך השמן (שכולו שמימי) נדרשת פעולת הטהרה שלנו.
- ◆ עיקר המלחמה הוא בדעות ובאמונות – דעת התורה ואמונת ישראל כנגד דעת-אמונת יון.
- ◆ כשיוצאים להלחם במסירות נפש את מלחמת האמונה ה' מזכה בתענוג הנרות וביכולת לעשות לפניו כמצות רצונו.

הוי' לנגדי

הנועם אלימלך דורש את הפסוק "שְׁוִיתִי הוֹי' לְנִגְדֵי תְמִיד כִּי מִימִינִי בַל אֲמוּט"^א – "גם מה שהוא התנגדות לי [לנגדי], שאני נופל ממדרגתי, גם זה הוא השם הוי' ברוך הוא, גם זה למצוה יחשב" (הוי' מתחלף ב־מצוה כמו שיתבאר). דהיינו, כאשר הצדיק נופל ממדרגתו ב"נדנדוד קל" זהו לטובתו, שעל ידי זה מתחזק ומזדרז יותר בעבודת ה' וגם מגיע להכנעה ושפלות. וזה "כי מימיני בל אמוט", על-ידי הנפילה מתחזק בקו הימין, לקיים מצוות בזריוות ומתוך הכנעה (זריוות היא מדת אברהם אבינו, חסדי־מין, והוא עיקר החידוש בניסיון העקדה^ב. וכן מדת ההכנעה שייכת לאברהם, "ואנכי עפר ואפר"). ובזה מפרש את פתיחת הפרשה "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען" – מגורי לשון יראה (מגור), "שהיה ביראת רוממות", וכנען לשון הכנעה – "אלה תלדות יעקב יוסף" – יעקב היינו מדרגה קטנה (י עקב, לעומת ישראל אותיות לי ראש), ודווקא על ידי שירד במדרגה נעשה יוסף, לשון תוספת ("מוסיף והולך" של חנוכה, "ילכו מחיל אל חיל" עד שיתקיים "מנוחה לחיי העולמים").

שם הוי', בפסוק "שויתי הוי'", היינו מצוה, כנודע שאותיות יה של הוי' הופכות ל־מצ בחילוף אתב"ש ואותיות זה נותרות כפי שהן. אותיות יה בשם הוי' הן חכמה ובינה, "הנסתרות", ולכן הן מתחלפות־מסתתרות, ואותיות זה בשם הוי' (מדות ומלכות) הן "והנגלות לנו ולבנינו". זה היינו מצוות התורה המפורשות ("לנו ולבנינו... לעשות את כל דברי התורה הזאת"), אך מסודר יה הנסתרות יש את המצוה המיוחדת שבאה ע"י נפילה, כאשר י היינו "יראת רוממות", רה עילאה היינו תשובה (שבאה ע"י נדנדוד החטא). והנה יראת רוממות (לשון הנועם אלימלך) =

מצוה לנגדי

"שויתי" לשון מדת ההשתוות^ג, "הוי' לנגדי"

נערך מרשימת הרב ע"י יוסף פלאי.

א תהלים טז, ח.

ב כמבואר בתניא אגה"ק כא.

ג חתר שם טוב (קה"ת) רכ"א, ובכ"מ.

ד קהלת ז, כ.

ה תהלים קמה, יד. ברכות ד, ב.

מכח המנגד).

מקור הנפילות של הצדיק הוא בחינת פגם הברית בדקות־שבדקות, אך זה גופא (ה"לנגדי") הופך למצוה, כמבואר ש'החוש' בחסידות (ידיעת ה' פנימית) הוא דוקא למי שיש לו שייכות בזה.¹ ורמז: **לנגדי מצוה = רחל** שהיתה "יפת תאר ויפת מראה" (כאשר חלק המילוי של **לנגדי מצוה = תשפא**, השנה הזו) = **הוי' עוזי ומגיני** (בלשון הכתוב בנועם אלימלך).

תשובה לכל נפש

תמצית תורת הנועם אלימלך כאן היא "ירידה צורך עליה", ועד שהירידה היא תכלית העליה עצמה (רעיון שיש לו אין ספור השוואות בחסידות, לשון "שוית"...) וזה סוד י"ה, "הנסתרות" (וכן י"ה של שכנה ביניהם כנ"ל). אפשר לחשוב שתורה זו שייכת רק לעבודת הצדיקים (ב"ספרן של צדיקים"), אך באמת זו עבודה שוה לכל נפש, שהרי היא עבודת התשובה השייכת לכל אחד, "כל ימיו בתשובה" (ובמיוחד תשובה השייכת לתיקון הברית, תשובה עילאה, **תשובה** עילאה ל"י), מתאים לדברי הרבי ר' זושא שאות **ש** של **תשובה** היינו "שוית"י". אם כן, זו תורת משיח, שבא "לאתבא צדיקא בתיובתא", דהיינו להפוך את הצדיק לרגיש לנפילות שלו, ולהביא אותו מתוך הנפילה לידי חרטה, הכנעה וזריזות כנ"ל. ממילא, עבודה זו הופכת את כל ישראל שוים – "שוית"י" – שהרי כולם עושים תשובה ("ונקה לשבים", אל תקרי שבים אלא שוים). כך נעשית אחדות ישראל אמתית, שהיא הכלי לכל ברכה ("לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום"), ולברכת הגאולה בפרט, שהרי "גדולה תשובה שמביאה גאולה לעולם", "וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הם נגאלים"².

שויתי הוי' לנגדי תמיד! כמו שמצוה הוא חילוף הוי', כך **מצוה =** [שמע ישראל הוי'] **אלהינו הוי' אחד**, דהיינו ה' אלקינו, כחנו וחיותנו, גם בשעת הנפילה (כאשר **אלהינו = אמונה = ו צירופי טוב**, הכל לטובה).

הנועם אלימלך מפרש גם את הפסוק "ה' עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי" – "עזי" היינו הדבר המנגד לעבודת ה' בחינת "לנגדי" (עז היינו גבורה, סוד ההתנגדות), "ומגני" היינו המצוות ("מצוה מגנא"), הכל הוא ה' והעז גופא הוא מגן. וזה "בו בטח לבי" דהיינו ש"על ידי זה אני מתדבק בו יתברך יותר בזריזות" (בטחון לשון דבקות, "וטח את הבית"). "אין מלך בלא עם" – אין מלכות שמים שלמה בלא עז מגן ר"ת **עם**.

עזר כנגדו

שרש **נגד** הראשון בתורה הוא "אעשה לו עזר כנגדו" (וכן שרש עזר הראשון, "בו בטח לבי ונעזרתי" כנ"ל). בכל נישואין יש בחינת נפילה, "חות דרגא ונסיב אתתא" (החל מעצם הרגשת האני בזיווג, שיש גם ל"חסידי שבחסידים"), אך זה גופא "מצוה רבה" של "פרו ורבו" (להרבות את הדמות³, ובזה לתקן את כח המדמה). ורמז: **לנגדי = מהיטבאל**, אשת המלך הדר (ככתוב בסוף הפרשה הקודמת), סוד עולם התיקון – הדר פירושו חזו, היינו חזרה בתשובה מכח הנפילה כנ"ל, והכל בכח **האשה (= הדר מהיטבאל)**, "הדר מצוה צניעות [צניעות האשה]", ואז מתברר ש"מצא אשה מצא טוב"⁴, "אמר צדיק כי טוב" (ע"י הנפילה דוקא), ומתקיים "איש ואשה זכו שכנה ביניהם" באותיות **י"ה** (כנ"ל שהן הנסתרות שמתגלות ע"י התשובה), "בטח בה לב בעלה" (כמו "בו בטח לבי" הנ"ל, בטחון

1 תהלים כח, ז. ורמזים: הוי' עזי ומגני = 222 = חרטה (שעל ידי הנפילה) = הערך הממוצע של כל תיבה בפסוק וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. הוי' עזי ומגני בו בטח לבי = ג פעמים לנגדי.

2 משלי יח, כב.

3 יבמות סג, ב.

4 יקרא רבה יד, ה.

1 לכל זה ראה באריכות בשיעור 'מאין באת - ראשית העבודה', נדפס בנפלאות פרכת ויצא.
2 יא הלכות תשובה פ"ד ה"ה.

ניגון

י"ד תשרי תשפ"א | 467

The musical score is written in 4/4 time and consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef and a 4/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and A4. The second staff continues the melody with quarter notes G4, A4, B4, and A4, followed by quarter notes G4, A4, B4, and A4. The third staff features a first ending bracket over the final two measures, marked with a '1'. The fourth staff begins with a second ending bracket over the first two measures, marked with a '2', followed by a repeat sign and a section marked with a double bar line and a '2/4' time signature. The fifth staff continues the melody with quarter notes G4, A4, B4, and A4, followed by quarter notes G4, A4, B4, and A4. The sixth staff features a first ending bracket over the final two measures, marked with a '1'. The seventh staff concludes the piece with a first ending bracket over the final two measures, marked with a '1', and the instruction *D.S. al Fine*.

זהב שלמה

ביאורים בפירושי רש"י | פרשת וישב

אהבת אחים

שנאתן שלמה"א, ולכן לא יזמו את מכירתו אך גם לא התנגדו. אכן בפשט נראה יותר ש"דבתם" קאי על בני השפחות² שיוסף היה רגיל עמם ורואה כל מעשיהם ומביא דבתם רעה, ומשום כך שנאוהו, ואילו בני לאה שנאוהו מקנאה כמ"ש בהמשך "ויראו אחיו [בני לאה] כי אתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו". בהמשך לזה נראה כדברי המפרשים שיוסף הביא דיבה על אחיו לטובתם (שהרי היה מקרב את בני השפחות ויחד עם זה הביא דבתם) כדי שאביו יוכיחם ויתקן את דרכיהם, כדברי האברבנאל "שהיתה ליוסף אהבה עם אחיו ולזה היה משתדל בתקנתם על ידי אביו"³. אמנם מרש"י ברור שזה היה חטא של יוסף ונענש עליו, "בשלשתן לקה", אך גם לפירושו יש לומר שכוונת יוסף היתה לטובת אחיו, אלא שחטא במה שלא דנם לכף זכות וכיו"ב (כדלקמן). זו טעות של 'נערות', "והוא נער", וכן הטעות במה שסיפר את החלומות וגרם לשנאתם, ובבעל הטורים "נער בגימטריא שוטה", אמנם הנה בפסוק הבא נאמר "וישראל אהב את יוסף מכל אחיו כי בן זקנים הוא לו" וברש"י "ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו" – הרי שיוסף

[לז, ב] אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחָיו בְּצֵאתוֹ וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה וְנָשִׂי אֲבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבְתֵּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם.

והוא נער שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעניו כדי שיהיה נראה יפה. **את בני בלהה** כלומר ורגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן. **את דבתם רעה** כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלשתן לקה. על אבר מן החי וישחטו שעיר עזים במכירתו ולא אכלוהו חי. ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, 'לעבד נמכר יוסף'. ועל העריות שספר עליהם 'ותשא אשת אדוניו וגו'. **דבתם** כל לשון דבה פרלידי"ן בלע"ז כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר. **דבה** לשון 'דובב שפתי ישנים'.

רש"י מפרש "היה רעה את אחיו בצאן" היינו בני לאה בלבד. "את בני בלהה" היינו שהיה רגיל עמם כיון שהיה מקרבן. "ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם" מתייחס ל"אחיו" בני לאה המוזכרים קודם, ולא לבני השפחות הכתובים בסמוך. שכיון שיוסף היה רגיל עם בני השפחות לא מסתבר שהיה מביא דבתם. ועוד, מפני שהדבה היתה שקוראים לבני השפחות עבדים (כהמשך דברי רש"י). אמנם גם בני השפחות שנאו את יוסף בגלל חלומותיו, אבל "לא היתה

ערוך מרשימות הרב ע"י יוסף פלאי.

א רש"י להלן מט. ה.

ב כמ"ש רמב"ן, רבינו בחיי, בכור שור, חזקוני.

ג וכיו"ב באלשיך. מלב"ם. הכתב והקבלה.

מהי הדבה

הדבה היתה "שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזולזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות", וההוכחה שמדובר בשלשה דברים אלו, ממה שיוסף לקה בשלשתם (שפתי חכמים), והרא"ם פירש שבשלשתם נאמר לשון "רָעָה" וזהו "דבתם רעה". ועוד מפרשים: ממה שנאמר "היה רעה את אחיו בצאן" משמע שהדבה קשורה לצאן, והיינו אבר מן החי, וממה שנאמר "בני בלהה ובני זלפה" משמע שאמר שהאחים זלזלו בבני השפחות ואילו יוסף אמר שבלהה וזלפה אינן שפחות אלא "נשי אביו", ועוד ממה שנאמר "נשי אביו" יש רמז שהדבה היתה על עריות.¹

והקשו המפרשים: איך יתכן שהשבטים חטאו בדבר זה? ואם באמת עשו כך, מדוע לקה יוסף שאמר זאת לאביו? אמנם הלבוש כתב שיוסף היה צריך לדבר עמם תחילה, אולי ישגיחו בו או יפרשו לו שמעשיהם טובים, והוא לא נהג כן אלא הבאיש ריחם בעיני אביהם. ובאמת, מפשטות רש"י נראה שהאחים אכן חטאו בשלשה דברים אלו, אלא שיוסף טעה במה שאמר לאביו. מכל מקום, המפרשים השונים יצאו לפרש את צדקת השבטים מחד, ואת סברת יוסף מאידך.

ופירש הרא"ם: בנוגע לאבר מן החי, השבטים היו חותכים בשר מבהמה לאחר שנשחטה בעודה מפרכסת, יוסף סבר שזהו אבר מן החי אך ההלכה היא שכיון ששחיטה מתירה את הבהמה לישראל אין בזה איסור אבר מן החי. ועוד, יש דעה שגם לבני נח מותר בשר כזה (כי "ליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור") ולדעה זו נפרש שיוסף טעה וחשב שכיון שדינם כבני נח השחיטה אינה מתירה להם.²

ומה שהיו קוראים לבני השפחות עבדים, היינו שקראו להם "בני השפחות" וכונתם

הוא חכם בתורה ומכל מקום הוא נער־שוטה בדרך ארץ והנהגת העולם (כדברי הבעש"ט שהמצוה הראשונה היא להיות פקח, לא חכם בחכמת התורה אלא פקח במענטשליכקייט).

בעצם הדבר שיוסף היה מקרב את בני בלהה וזלפה, ודאי כיון בזה לדעת יעקב אביו, ש"כל מה שלמד משם ועבר מסר לו". והנה לאחר מות רחל קבע יעקב את משכנו באהל בלהה³ ומכאן שמעמדה שוה למעמד רחל ולאח. וכן להלן מפרש רש"י שמה שראה יוסף בחלום את הירח היינו בלהה שגדלתו כאמו, מכאן שבלהה נחשבת כרחל. ואמנם רש"י פירש שיעקב לא ידע שזה פירוש החלום, אך זה בהבנתו הגלויה. בפנימיות ידע יעקב שהירח יכול להיות בלהה, ולכן "ואביו שמר את הדבר" ופירש רש"י "היה ממתין ומצפה מתי יבוא!" זהו עניינו המיוחד של יוסף הצדיק, ומשיח בן יוסף, לקרב את כל שבטי ישראל (כולל עשרת השבטים שבראשם בני יוסף), "יוסף ה' לי בן אחר" (להפוך את ה"אחר" ל"בן"). אדרבה, יש לקרב יותר את מי שנראה רחוק, "שלום שלום לרחוק ולקרוב"⁴, דהיינו לקרב "את בני בלהה ואת בני זלפה" שעולה 4 פעמים לאה רחל. בני בלהה בני זלפה = רפח, יש בהם רפ"ח ניצוצין שצריך להעלות על-ידי קירוב יוסף. דן נפתלי גד אשר (בני השפחות) = 2 פעמים משיח בן יוסף (משיח בן יוסף הוא קירוב כל ישראל ומלחמה בעמלק, כדברי רש"י על "בית יוסף להבה" שמכלה את עשׂר-עמלק. ואילו משיח בן דוד עניינו לקרב גם את אומות העולם).

ויש לפרש "ועשה לו כתנת פסים" – יעקב עשה ליוסף כתונת פסים כאות הוקרה על מסירותו לבני השפחות, וזהו "פסים", גוונים שונים, רמז להתכללות כל השבטים זה בזה. ורמז בזה: לו כתנת פסים = את בני בלהה ואת

בני זלפה!

1 וראה כלי יקר שבשלשת הדברים שייך לשון "רעה". ובתורה תמימה (הערה ט) שהדבר נלמד מדברי יעקב ליוסף "לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן".

2 וראה בזה: גור אריה. לבוש. ובספר פרשת דרכים תרש"א.

ד רש"י לעיל לה, כב.
ה ישעיה נז, יט. ברכות לד, ב (כדעת רבי אבהו שבעל תשובה, רחוק, גדולים מצדיקים גמורים, קרוב).

הכוונה לעצם העובדה שהיו מרחקים אותם. ובענייני עריות, יוסף הצדיק דקדק לא להסתכל באשה כלל והם לא דקדקו בזה.

נמצא, הן לרא"ם והן לגור אריה, שיוסף טעה במה שסבר שחומרות הן עיקר הדין, כמודגש במיוחד בענין חשד עריות. ולכאורה תמוה, הרי יוסף הוא "בן זקונים" שקיבל מיעקב אביו, עמוד התורה, ובכל זאת טעה לענין הלכה למעשה!

אכן, הדבר נוגע להבדל בין יוסף ליהודה ודוד^ט: יוסף הוא צדיק גמור, צדיק מעיקרא (רחוק מן החטא), אבל דווקא דוד המלך, בעל-התשובה מזרע יהודה שהודה ולא בוש, זוכה ש"הלכה כמותו בכל מקום", כי "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם"^י. חכמתו של יוסף היא "עוקר הרים", אבל יהודה הוא בחינת סיני שקודם לעוקר הרים^{יא}. בעל התשובה מכוון את פסק ההלכה לפי דרגת הציבור, ב"כוחא דהיתרא עדיף", ואילו הצדיק 'פוסק לעצמו' ומחמיר, דן לפי דרגתו ומדקדק כחוט השערה, וסובר שהידור מצוה הוא חלק מעיקר הדין. והנה יוסף הוא "יפה תאר ויפה מראה", שייך להדור ונוי מצוה, וכן מבואר שיוסף הוא סוד המלך הדר, "בכור שורו הדר לו", וספירת היסוד היא "הדורא דגופא". **יוסף הדר = יוסף הצדיק (= ששה)**, תכלית הזהירות בשש"ה לא תעשה).

ט כמבואר הרבה בכתבי ר' צדוק הכהן מלובלין.

י סנהדרין צג, ב.

יא גיטין מג, א.

יב לפי ברכות סד, א.

שבלהה וזלפה היו תחילה שפחות, אך באמת יעקב שחררן. ויוסף סבר שקראו להם בני השפחות כי נולדו מהן בהיותן שפחות (וממילא הם עבדים).

ו"חשודים על העריות" הכוונה שהיו עושים משא ומתן של מסחר עם בנות הארץ, ויוסף סבר שהדבר אסור אך האמת היא שהדבר מותר כיון שאין בזה קורבה וחיבה.

הצד השווה שיוסף היה צריך לדון אותם לכף זכות שנוהגים כראוי (לפחות לפי דעתם) והוא לא עשה כן ולכן נענש. ואע"פ שבהמשך מתגלה מעלתו הגדולה של יוסף באהבת אחיו, שאינו נוקם ונוטר על אף כל הרעה שעשו לו, אך בתחילה היה בו פגם כלשהו בעניין זה. אמנם לפירוש השני שהובא קודם יוסף לא חטא וכיון רק להוכיח את אחיו על-ידי אביהם, "את אשר יאהב יוכיח". מבואר^{יב} שאהבת אחים (מבין כל האהבות) שייכת לספירת היסוד, מדתו המיוחדת של יוסף, "צדיק יסוד עולם" – ולכן היה עליו להתברר במדה זו.

אך הגור אריה מפרש שיוסף חשד את אחיו במעשים אסורים, "כי הצדיק אשר הוא צדיק גמור העבירה היא חמורה עליו מאד, ומפני זה הוא מרחיק עצמו מן העבירה ואפילו בדבר שאינו אסור, וזה עושה בשביל צדקתו, ודומה אליו מי שאינו נזהר כל כך כמו שהוא נזהר שהוא נחשד בדבר". ומה שקראו לבני השפחות עבדים,

ח בספר שערי אהבה ורצון, מאמר 'שלש עשרה אהבות'.

יראה ומסחר

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען". כנען רומז למסחר, בעולם הזה אנחנו סוחרים, משקיעים כדי להרוויח, הן בגשמיות והן ברוחניות, בכל עבודת הבורחים המלקטת ניצוצות קדושה מפוזרים. אך כדי לפעול היטב כסוחר, צריך להקדים "מגורי אביו" – יראת שמים (מגור) במדת יצחק. מי שלא אחוז בחד הקדוש, מוטב שלא יצא לרחוב. ואם רואה אדם שלא הצליח במסחרו, יתחזק ליראת שמים!

לחיות עם הזמן

הסיפור החסידי

רבי חיים מטשערנוביץ | הפרצה והשרפה

רבי חיים טירר, הידוע בשם ספרו "באר מים חיים", היה מגדולי החסידות ותלמידו של רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב. נולד בשנת תק"ז לאביו ר' שלמה, תלמידו של רבי נחמן מהורודנקה. בשנת תקמ"ב התבקש הבאר מים חיים לכהן כרב בטשערנוביץ, שם שימש ברבנות שנים רבות. עם סיפוח חבל בוקובינה על ידי האימפריה האוסטרית ולאחר שנאבק עם השלטונות האוסטריים למען יהודי ווינה שגורשו אז, עזב הצדיק את תפקידו בטשערנוביץ כדי לעלות לארץ ישראל. לאחר שעבר את הגבול אל נסיכות מולדובה שימש כרב בבוטושאן ומאוחר יותר בקיישינב, ולאורך ישראל הגיע רק בתקע"ג שם קבע את מושבו בצפת. נפטר בכ"ז כסלו תקע"ח, נר שלישי של חנוכה, ונטמן בבית הקברות העתיק בצפת.

מוגנת מן האש. כעבור שבעים שנה קם דור חדש "אשר לא ידע את יוסף", וחדש את הריקודים. למחרת פרצה שריפה עזה בעיירה, והבתים כולם הפכו לאפר.

בניגוד למצטייר מתוך רוב הסיפורים, גם בעיירה הישנה היו יהודים מכל הסוגים. יראי שמיים יותר ופחות, יושבי בית ואנשי העולם הגדול. דווקא משום כך, אנחנו יכולים ללמוד הרבה מן הסיפור הזה. אמנם שריפות הן עניין פחות נפוץ בדורנו, אבל יישובים יהודיים עדיין יכולים להימחק כליל בעקבות 'שרפה מודרנית' בדמות גחמה שלטונית: ימית, גוש קטיף ועמונה הן דוגמאות ידועות, וכמותן עוד רבים. על פי סיפור זה, הפריצות הפושה בארץ היא הגורם לפריצת השרפות [גם אם לא במקומות בהם היא נוכחת]. "איש ואשה זכו שכינה ביניהם, לא זכו אש אוכלתן".

אך לא רק הרס היישובים קשור לכך. המלחמה המתמשכת עם בני ישמעאל בכלל, ושרשה בפגם הברית. כך נכתב בוהר הקדוש כי כל זמן ששמירת הברית לקויה בעם ישראל, בני ישמעאל (המלים עצמם באופן חלקי) יכולים

כשהגיע רבי חיים לטשערנוביץ, מצא פרצה גדולה מאד בגדרי הקדושה: בכל שבת, בבית הכנסת המרכזי של טשערנוביץ, רקדו גברים ונשים יחד בתוך בית הכנסת וקראו לכך 'ענג שבת'...

כבר בשבת הראשונה דרש רבי חיים: מיניתם אותי לרב הקהילה, אם כך מעכשיו המנהג הרע הזה בטל! באו ראשי הקהילה והתאוננו: איך אפשר לבטל את העונג שבת לקהילה שלמה? כששמע את הטענות נעשה הצדיק רציני מאד, והבטיח: אם תסכימו לבטל את המנהג הזה, לא תהיה שרפה בעיר. השרפות היו מכת מדינה באותו אזור המלא בבתי עץ, ועיירות שלמות יכלו לעלות בעשן. הבטחה כזו הייתה פיתוי חזק, והקהילה התחייבה לשמור על תקנת הרב.

כל זמן כהונתו של הבאר מים חיים, במשך כארבעים-חמשים שנים, לא פרצה שריפה בטשערנוביץ. אפילו שלושים שנה אחרי פטירתו, כל עוד נשמרה התקנה, היתה העיר

מטשערנובויץ, יש קשר ברור למאבק בתרבות זרה המציפה את העולם. אך גם השרפה קשורה לחג, בהקשר מעניין במיוחד: בפעם היחידה בה מוזכר נר חנוכה במשנה, הוא מוזכר כגורם לשריפות... מהו הקשר הפנימי בין הדברים?

במדרש תענית מוזכר כי הדבר המרכזי שעורר את מתתיהו ובניו לצאת למלחמה, היה גזירת היוונים על חילול בנות ישראל. בתו של מתתיהו נלקחה להגמון, אך אחיה סירבו להשלים עם הגזירה והרגו אותו ואת אנשיו. עיקר הקנאות היהודית, מימות שמעון ולוי, דרך פנחס ועד ימינו, נסובה סביב עניין זה. יקוד אש הקדש של החשמונאים, הוא השריפה הפורצת מנר החנוכה וקוראת לנו לפעול למען קדושת העם, אך הפעם לא באש ובחרב, כי אם ברוח ה'מוסיף והולך' של נרות חנוכה, עלינו להוסיף עוד ועוד יהודים למעגל הרוקד סביב אש הקדש.

לקטרג על אחיזתם בארץ. אכן, זוהי גם התדמית שהם מציגים כלפי חוץ, כלוחמי מלחמת קדש נגד תרבות המערב.

כמובן, אם המאבק של דורנו נִשְׁרָשׁוּ בחסרון זה, הרי שיש לנו עניין מיוחד בתיקונו. ככלל, בחסידות חב"ד, בניגוד לחצרות חסידיות אחרות, ראו את הסחת הדעת כעיקר המאבק בעניין זה, ואת המאבק הגלוי והמודע ראו כמעצים את הבעיה יותר משפותר אותה. אך לעתים, כמו בדורנו אנו, שִׁשְׁרָשׁוּן של כל בעיות הציבור נעוץ בפגם הברית, יש להתייחס לבעיה גם בצורה ישירה. אדם המנסה להשתחרר ממחשבות שליליות, אכן לא יצליח לפעול דבר במאבק ישיר נגדן. אך אדם הרוצה לפעול לתיקון הכלל מתוך רחמנות ואהבת ישראל, צריך להבין את ערך הבעיות ולטפל בהן.

לחג החנוכה, במהלכו נפטר רבי חיים

מה עושים בבור

"הבור רק אין בו מים". הבור הוא חלל ריקן, כמו 'החלל הפנוי' המאפשר את בריאת העולמות, "בורא חשך". אבל כשנמצאים במקום הצמצום צריך לזכור מה שהיה כאן לפני כן, אור אין סוף הממלא כל עלמין (זכרון זה הוא סוד ה'רשימו' בקבלה), כמו שיוסף זכר בהיותו בבור את היותו בן זקונים אצל אביו. לזכרון זה יש כח אדיר של פעולה – להמשיך 'קו' חדש של אור למקום הצמצום – וכך יוסף בכח הזכרון ניצל מהנחשים והעקרבים והבור התמלא אור.

לפי שעשועים יום יום

שני צדיקים

יעקב אבינו קורע את בגדיו ומתאבל על יוסף, אבל יצחק אבינו (שעוד היה בחיים) ידע שיוסף חי. יצחק לא 'משתתף במשחק', הוא צדיק המביט על המציאות מלמעלה, מתוך שעשוע, ויעקב הוא צדיק הנכנס בעובי הקורה. אלו שתי בחינות באלוקות, בחינה עליונה שאינה 'נתפסת' בעולם ("לית מאן דתפיס ביה") ובחינה אחרת היורדת לשחק בריצונות בתוך המציאות.

לחיות עם הזמן

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

ריחוק, קירוב ושוב ריחוק

במסגרת לימוד עם קבוצת נשים במאמר טהרת המשפחה [בספר ברית הנישואין] קראנו את דברי הרב על חזרת הגלגל, איך שבשיא הטהרה לאחר כל המהלך החודשי, חוזרים שוב למקום של טומאה ועל כך שזהו מהלך ידוע ביחס בין קדושה לטומאה. היה קשה לי ליישב את דעתן של התלמידות בנוגע לחזרתיות-לאחור לכאורה. האם הרב יוכל לבאר זאת?

מענה:

כל מחזור הריחוק והקירוב בין איש לאשתו הינו בסוד עליה בספירלה [כמבואר בספר], סוד השווינדל טרעפ [מדרגות לוליניות] (דומה לסיפורו של רבי נחמן על הלב והמעין), שנדמה שמתרחקים כדי להתקרב יותר ויותר. וכביאור הבעל שם טוב על הפסוק "אז תשמח בתולה במחול", שמטרת החזרה לאחור במחול היא כדי להגביר את התנועה קדימה, כלפי הפנים.

[כמבואר בשיחת הרבי הרש"ב – הובאה בגליון ויצא תשפ"א] והקפדה תמיד לדבר אמת.

עבודה כשרה

התקבלתי לעבודה בארגון חברתי, שיש לו מסורת טובות רבות, אבל הוא גם עומד בקשר של תרומות ופעילות משותפת עם ארגונים פחות חיוביים מחו"ל. במסגרת עבודתי איני שייך באופן רציף וישיר לקשר עם אותם ארגונים. בכל זאת, אני חש סלידה עמוקה מההשראה של אותם ארגונים.

האם כדאי לי להתפטר, או שבתקופה זו בה קשה למצוא עבודה נאמר על כך "אל תהי צדיק הרבה"? אשמח, מעבר למענה 'הלכתי', לעצה טובה מה כדאי לי לעשות.

מענה:

גם בעתות שכאלה, אדם צריך לעמוד על עקרונותיו ועל תחושת הלב שלו. השי"ת יזמן לך פרנסה כשרה למהדרין!

כך מבואר בפרק כט בתניא לגבי תשובה, איך שכל ריחוק ונפילה, מביאים אחריהם קירוב ועליה גבוהים יותר (וכמובן שצריך להיות "כל ימיו בתשובה"), וזה אפשרי בשלימות דוקא כאשר האדם מתחתן ושומר כדין על טהרת המשפחה). וזהו גם ענין "שבע יפול צדיק וקם" כמבואר בחינוך קטן (הקדמת שער היחוד והאמונה בתניא), שהנפילה היא רק יחסית למדרגה הבאה (כמבואר שם).

תיקון לראיות אסורות

נפלתי בראיות אסורות באינטרנט ואני רוצה להפסיק ולעשות תשובה, אבל אני מרגיש שהראיות האסורות 'תקועות' אצלי בראש. מה אוכל לעשות כדי 'לנקות' את הראש ממה שראיתי?

מענה:

התיקון האמתי הוא לימוד חסידות בהבנה פנימית

אור הפלמנד

האמת היא, שלא רק עלי חביב החג שָׁלְנוּ. גם על הבעל שם טוב מספרים שָׁאֵהב אור וְלָכֵן חָבַב אֶת החג שָׁלְנוּ בְּמִיחָד! מי עוד אוהב אור? ה' יתברך! "יהי אור" הן שְׁתֵּי המלים הראשונות שְׁה' מְגַלֶּה בְּבְרִיאת העולם, ומִיָּד מְגִיעַ הַשְּׂבַח: "וַיְרֵא אֱלֹהִים אֶת האור כִּי טוֹב!"

למות כאור

כִּמָּה כְּנוֹיִים אַתֶּם מְכִירִים לַמְּלָה אור? לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שָׁלְנוּ עֲשִׂיהָ בְּמִלִּים נִרְדְּפוֹת לְאוֹר. אומרים, שְׁבִשְׁפָתָם שֶׁל הָאֲסָקִימוֹאִים הַמִּתְגוֹרְרִים בְּקֶטֶב יֵשׁ 20 מִלִּים נִרְדְּפוֹת לְגֻנוּיִם הַשּׁוֹנִיִּים שֶׁל הַצָּבֵעַ הַלָּבֹן, כִּי שֶׁלֶג הוּא כְּמַעַט הַדְּבָר הַיְחִיד שֶׁנִּשְׁקָף לְעֵינֵיהֶם. יֵשׁ שְׁפּוֹת שְׁמִיחָדוֹת שֶׁלֶל בְּטוּיִים שׁוֹנִיִּים לְבַעֲלֵי חַיִּים. כָּל אֶחָד וּמָה שְׁמַעֲנֵן אוֹתוֹ... אוֹתֵנוּ כְּנִרְאָה מְעַנֵּן הָאוֹר, וְזוֹ הַסִּפָּה שֶׁבְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ יֵשׁ לֹא פָחוֹת מֵאַשְׁרֵי... 13 לְשׁוֹנוֹת שֶׁל אור!

לְמַשָּׁל: הַכְּנוֹי לְאוֹר הַמְּנַצֵּץ מְמַרְחָק,

"אוד' תצבר כֶּבֶד! דְּמַה אַתָּה יוֹלֵה בְּלֶקֶט?"
 "אני? אַן דא מַהסִּיק דְּבֶר. אַתָּה דא לִוְמֵל?"

חֲנֻכָּה שְׂמַח יְלָדִים!

זוֹכְרִים שְׁחַג הַחֲנֻכָּה הוּא הַחַג הָאֶהוּב עֲלַי? בְּטַח! בְּגִלְל הַשֵּׁם שְׁלִי... רַז עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא אור [207=], וּמְהֵרָמָז הַזֶּה אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁאוֹר הַנְּרוֹת בָּא לְגִלוֹת לָנוּ סוּדוֹת וְרוּזִים. לֹא סֵתֶם סוּדוֹת, אֶלָּא אֶת הַסוּדוֹת הַעֲמֻקִּים בְּיִתְּךָ. אֵיךְ אֲנִי יוֹדֵעַ? כִּי אור וְרוּז גַּם עוֹלָם בְּגִימְטְרִיא **אין סוף!**

אומרים שְׁפֹאֶשֶׁר "נְכַנֵּס יֵינוּ יֵצֵא סוּד", אֲבָל מָה לְדַעַתְכֶם יוֹצֵא כְּאֶשֶׁר בְּמִקוֹם יֵינוּ נְכַנֵּס שְׁמֹן? יוֹצֵאִים סוּדֵי סוּדוֹת, רְזִין דְּרוֹזִין! כְּאֶשֶׁר אֲנִי יוֹצֵק מִיָּם אוֹ כָּל מִשְׁקָה אַחַר אֲנִי שׁוֹמֵעַ הֵיטֵב אֶת רַעַשׁ מְזִיגַת הַמִּשְׁקָה, אֲבָל כְּאֶשֶׁר אֲנִי יוֹצֵק אֶת הַשְּׁמֹן הַסְּמִיךְ אֵינִי שׁוֹמֵעַ כְּלוּם. הַשְּׁמֹן נִצוּק בְּחֵשָׁאֵי עַל דְּפָנוֹת הַכָּלִי, וְזֶה סִימָן נוֹסָף לְכֹה שְׁנֵים פַּד הַשְּׁמֹן בָּא לְגִלוֹת לָנוּ סוּדוֹת מִיְחָדִים!

בשתיף מוסדות תורת חיים בראשות הרב יצחק גינזבורג כתב הרב שילה אופן, משפיע חסידי בת"ת תורת חיים בירושלים

שֶׁל מַעֲלָה, לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָעֵתִידִי, וְגַם בְּדַמּוֹת זֶה הוּא מִבְּחִין בְּאוֹתוֹ אוֹר 'חֲשֵׁמֶלִי' מִיַּחַד.

אֲנִי מֵנִיחַ שְׂאֵף אֶחָד מֵאֲתָנּוּ לֹא רָאָה מִרְאָה שְׂמִימִי שְׂפָנָה, לְפָחוֹת אֲנִי לֹא, וְלָכֵן אֵין לָנוּ כָּל כֶּף דְּרָךְ לְדַעַת בִּיצַד נִרְאָה בְּדִיוֹק אוֹר הַחֲשֵׁמֶל. אָבֵל בְּשִׁבִיל זֶה יֵשׁ לָנוּ צְדִיקִים, כְּמוֹ חֲזוֹ"ל וְכִמוֹ הַבַּעַל שֶׁם טוֹב הַקְּדוּשָׁה, שְׂמֵלֵמְדִים גַּם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים כְּמוֹנוֹ מְשֵׁהוּ עַל סוּד הַחֲשֵׁמֶל.

קֶזֶס תַּרְבִּיבֵי הַשְּׂמֵל...

דַּעוּ לָכֵם שְׂיֵשׁ אֲנָשִׁים שְׂמֵמֵשׁ קֶשֶׁה לִי לְהַקְשִׁיב לָהֶם. לָמָּה? כִּי הֵם מְדַבְּרִים וּמְדַבְּרִים וּבִסּוּף לֹא אוֹמְרִים שׁוּם דְּבָר. הֵם רַק מְנַסִּים לַעֲשׂוֹת רֶשֶׁם עַל בְּלֶם. תִּתְּאוּ לָכֵם פּוֹלִיטִיקָאִי — שֶׁר אוֹ רֹאשׁ מְמַשְׁלָה — שְׂמֵמֵבְטִיחַ הַבְּטָחוֹת לַפְּנֵי הַבְּחִירוֹת אָבֵל לֹא מְקַיֵּם אֵף אַחַת מֵהֶן אַחֲרֵיהֶן. בַּפֶּעַם הַבָּאָה כָּבֵד גִּדַּע עִם מִי יֵשׁ לָנוּ עֶסֶק. אֵיךְ אוֹמְרִים? מֵרֵב עֲצִים שֶׁל הַבְּטָחוֹת כָּבֵד לֹא רוֹאִים אֶת הַיַּעַר. לַעֲמַת אֵלוֹ, יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא מְנַסִּים

רַק לְהַרְשִׁים. נִרְאָה שֶׁהֵם בְּאֲמַת מְתַכְּוֵנִים לַעֲזוֹר וְלִתֵּת עֲצוֹת מוֹעִילוֹת, וּבְכָל זֹאת מְשֵׁהוּ אֶצְלָם גּוֹרֵם לִי שֶׁלֹּא לְהַשְׁתַּכְנֵעַ מֵהֶם. לָמָּה? אוֹלֵי דוֹקָא בְּגִלְל שְׂתַמִּיד יֵשׁ לָהֶם מָה לוֹמַר. לְכָל בְּעֵינָה שְׂצָצָה הֵם יִדְעוּ תַמִּיד לְשַׁלֵּף בְּמַהֲירוֹת מִתּוֹךְ הָאֲרָגוֹ אֶת הַפְּתָרוֹן הַמְתָּאִים. יוֹתֵר מְדִי בְּמַהֲירוֹת, וְלָכֵן זֶה לֹא נִרְאָה

כְּמוֹ אוֹר הַשְּׂמֵשׁ הָרֹאשׁוֹן בַּיּוֹם, הוּא זְרִיחָה. הָאוֹר זוֹרֵחַ; הַרְקִיעַ הַמוֹאֵר בְּאוֹר הַשְּׂמֵשׁ הוֹפֵךְ לְזוֹהַר, "כְּזֹהַר הַרְקִיעַ"; עַל הַסֶּבֶר בְּרוּר, שְׂגוּרֵם לִי לְהַבִּין הַיֵּטֵב אֶת הַנוֹשֵׂא, אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהוּא הַסֶּבֶר בְּהִיר, וְכָרְגַע הַדְּבָר נְהִיר לִי; לְאוֹר הַמַּגִּיעַ אֵלַי בְּצוּרָה מְעֻמְעֵמַת, שְׂאִינָה מְסֻנְנֶרֶת, קוֹרְאִים זֵיו. כָּל אֵלוֹ דְּגַמְאוֹת לְסוּגִים שׁוֹנִים שֶׁל אוֹר וְלִתְפַקִּיד הַמִּיַּחַד שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם.

לְכַבּוֹד חַג הַחֲנֻכָּה אֲנִי מְעַנֵּן לְהַכִּיר לָכֵם אֶת אֶחָד הָאוֹרוֹת הַיוֹתֵר סוֹדִיִּים — אוֹר הַחֲשֵׁמֶל. אוֹר הַחֲשֵׁמֶל הוּא אוֹר סוֹדִי, אֲזוֹ אֲנִי מְקַוֶּה שֶׁלֹּא אֲחֲשֵׁמֶל אֶתְכֶם...

אוֹר הַחֲשֵׁמֶל

אוֹלֵי תַפְתְּעוּ לְשִׁמְעַי, אָבֵל חֲשֵׁמֶל בְּמִקְרָא הוּא שֵׁם שֶׁל אוֹר, אוֹר חֲשֵׁמֶלִי. לֹא לְטַעוֹת! אֵין קֶשֶׁר בֵּין הַחֲשֵׁמֶל שְׂאֲנוּ מְכִירִים מֵהַמְכַשִּׁירִים בְּבִיחַת וּמַהֲעֻמְוִדִים בְּרַחוּבוֹת לְאוֹר הַחֲשֵׁמֶל. הֲרִי אֶת הַחֲשֵׁמֶל שֶׁלָּנוּ גָלוּ רַק לַפְּנֵי כַּמָּה מֵאוֹת שָׁנִים...

מִי שְׂמַתְּאוֹר לָנוּ אֶת אוֹר הַחֲשֵׁמֶל הוּא הַנְּבִיא יְחִזְקִאל. בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה שֶׁהוּא רוֹאֶה נִפְתָּחִים בְּפָנָיו הַשָּׁמַיִם וְנִגְלִית לְעֵינָיו הַמְּרַכְּבָה הַעֲלִיוֹנָה שֶׁל ה', מִתּוֹכָהּ הוּא מְזַהֵה אוֹר מִיַּחַד, אוֹתוֹ הוּא מְכַנֶּה בְּשֵׁם 'חֲשֵׁמֶל'. בַּפֶּעַם הַשְּׁנֵינָה נִגְלִית בְּפָנָיו דְּמוֹת שֶׁל אֵשׁ, שְׂאוּחָזֵת אוֹתוֹ בְּשַׁעֲרוֹ וְנוֹשֵׂאת אוֹתוֹ מִבְּבֶל לִירוּשָׁלַיִם

תכונותם של המלאכים, ובצעם קשורה עם אור החשמל. חז"ל מפרקים לנו את המלה החשמלית לשנים – חש ומל – ומסבירים שאור החשמל מבטא תכונה כפולה, אותה ראה הנביא יחזקאל אצל המלאכים: הם שותקים בשתיקה רועמת ומד אחריה משמיעים קול רעש גדול. רגע השתיקה מכנה חש, כמו הדממה החשאית, ואלו רגע השמעת הקול מכנה מל, מלשון מלל ודבור. שתי התכונות יחד יוצרות את המלה חשמל.

ילדים, אתם כבר יכולים לנחש איזו משימה יש לנו השנה, בשעה שנתבונן באור גרות החנכיה הדולקים: לשחק ולשמע את קולם האמתי של גרות החג. מי שישמע יוכל גם להצטרף אליהם בשירה!

חנכה מאיר ושמח!
שבת שלום ומברך! נ

כל כך אמין. קצת מלאכותי...
מה חסר לי אצלם? קצת שתיקה...
קצת ענוה, קצת הכנעה, קצת לא לדעת הכל... דבור אמתי יכול לבוא רק לאחר שתיקה. הבעל שם טוב מלמד אותנו, שזהו הסימן להבחין בין אדם רגיל שידע תורה לבין רבי אמתי שפדאי מאד לדבק בו. רבי אמתי שדומה ל"מלאך ה' צבאות" יודע לשחק לפני שהוא מדבר. השתיקה שלו מלמדת אותי על ההכנעה הגדולה שלו בפני ה'. הוא לא מתפרץ בדברים, אלא מקשיב, ורק אחר כך פותח את פיו בדברי חכמה. הדבור האמתי שאחר השתיקה סבוג ממנה.
אפשר לנסח כך: השתיקה שלו רועמת והדבור שלו שותק...

צבא מחללים

התכונה הזו של הרבי האמתי היא

אמרת הללו:

איזו תפלה פותחת בזוג מלים העולות כמנין רז-אור-אין סוף?

כל ילדה שיפתר נכונה את החידה, יזכה בכרטיס להגרלה על פרס שווה.

תשובות יש לשלח לדא"ל:

maosime@gmail.com או בטלפון **079-9211452** עד יום ב' הקרוב

סוד הזכרון

הוא אחד מהפלאים בעולמנו – הוא מצליח לדלג על גבולות הזמן והמקום ולהחזיר את האדם לזמנים ומקומות אחרים. לכן הזכרון הוא אחד מיסודות היהדות – כל השבתות וחגי ישראל, כמו גם רבות מהמצוות, הם "זכר ליציאת מצרים". אבל הזכרון הוא לא רק התרפקות על העבר – "והימים האלה נזכרים ונעשים", כאשר הם "נזכרים" כדבעי הם "נעשים" שוב מחדש ואפילו מתעצמים ומשתכללים מדור לדור. יתר על כן, החסידות מלמדת כי הזכרון פורץ את גבולות התודעה הרגילה ואינו עוסק רק בעבר: זכרון העבר יכול להגיע עד לשרש הנשמה באין האלוקי, הרבה לפני הופעת התודעה שלנו; הזכרון הוא גם חשיפה של הסודות שמתחוללים בהוה, והוא מאפשר לנו לחוש ולחוות את פנימיות המציאות; ואולי החידוש הגדול ביותר הוא שהזכרון פועל גם ביחס לעתיד – אנחנו מסוגלים לחוש ולזכור את העתיד הרצוי ומכח כך לחתור ולהתקדם אליו.

השיעור המרכזי בחוברת עוסק בסודות הזכרון שמנחילים לנו אבות החסידות, מתוך פיוס מיוחד גם עם גדולי הדורות שהתנגדו לה. גם מאמרי החנוכה של הגליון עסוקים בזכרונות חנוכה (שחלקם מתחילים עוד לפני בריאת העולם...), בהשלכות שלהם בהוה ובכח שלהם להביא אותנו לעתיד הרצוי – "להביא לימות המשיח".

התוועדות חנוכה

לדף השידור ולפרטים נוספים
http://bit.ly/chanuka_81
כנימפון - 02-5434297

עם הרב ג'ינזבורג

יום רביעי 20:30
ראש חדש טבת

